

RAVINTOLAYRITYKSEN PERUS- TAMINEN ESPANJAAN

TEKIJÄ: Noora-Emilia Pekkarinen

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala			
Koulutusohjelma Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma			
Työn tekijä Noora-Emilia Pekkarinen			
Työn nimi Ravintolayrityksen perustaminen Espanjaan			
Päiväys	15.2.2016	Sivumäärä/Liitteet	44/6
Ohjaaja Timo Salopelto			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) -			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia opas ravintolan perustamiseen liittyen Espanjassa. Opas on tarkoitettu suomalaisille henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita aloittamaan ravintola-alan yritystoiminnan Espanjassa. Opas on kuitenkin yleisluontoinen ja sopii myös muiden alojen yrittäjien käyttöön.</p> <p>Opinnäytetyössä käydään läpi askel askeleelta ravintolan perustamiseen liittyvät juridiset seikat Espanjassa. Opinnäytetyössä käsitellään muun muassa tarvittavat luvat yritystoiminnan aloittamiseen, espanjalaiset yritysmuodot sekä verotukseen ja rahoitukseen liittyviä asioita.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kirjoituspöytätyönä, jonka lisäksi opinnäytetyötä varten haastateltiin pohjoismaalaisia ravintola-alan yrittäjiä Espanjassa. Laadulliset haastattelut elävöittävät tekstiä ja ennen kaikkea antoivat käytännön kokemusta ravintola-alan yrittämisestä Espanjassa.</p> <p>Vaikka yritystoimintaan liittyy aina paljon hallinnollisia asioita, varsinkin Espanjassa, on yritystoiminnan käynnistäminen ja sen pyörittäminen paljon kiinni yrittäjän omasta asenteesta.</p>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avainsanat ▪ Espanja, ravintolatoiminta, ravintolan perustaminen, yritysmuodot Espanjassa, verotus Espanjassa 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 			

Field of Study Tourism, Catering and Domestic Services			
Degree Programme Degree Programme in Hotel and Restaurant Management			
Author Noora-Emilia Pekkarinen			
Title of Thesis Starting a restaurant business in Spain			
Date	15.2.2016	Pages/Appendices	44/6
Supervisor Timo Salopelto			
Client Organisation /Partners -			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis is to write a guide about starting a restaurant business in Spain. The guide is intended for Finnish people who are interested in starting a restaurant business in Spain. However the thesis is generalizing and is also suitable for the other entrepreneurs in other sectors.</p> <p>The thesis goes through step by step the legal aspects of starting a restaurant business in Spain. The thesis deals with, among other things, the necessary permits to start business, the Spanish company forms and tax and financial matters.</p> <p>The thesis was materialized as a written desk job, in addition to which there was interviewed Scandinavian entrepreneurs in the hospitality industry in Spain. Qualitative interviews enliven the text and, above all, it gives a hands-on-experience about entrepreneurship in Spain.</p> <p>Although business is always accompanied by a lot of administrative things especially in Spain, starting a business and entrepreneurship in general depends a lot of the entrepreneur's own attitude.</p>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Keywords ▪ Spain, hospitality industry, starting a restaurant business, business forms in Spain, taxation in Spain ▪ 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	8
3	YRITYKSEN PERUSTAMINEN ESPANJAAN - PAPERIASIAT	9
3.1	NIE-numero (Numero de Identificación de Extranjero)	9
3.2	Oleskelulupa	9
3.3	Valtion kanssa hoidettavat paperiasiat	10
3.4	Kunnan kanssa hoidettavat paperiasiat	11
3.5	Hygieniapassi, anniskelupa ja terassivero	12
3.6	Kirjanpito ja muut pakolliset asiakirjat.....	14
3.7	Lainopilliset neuvot.....	14
3.8	Kauppakamarit.....	15
3.9	Ventanillas unicas empresariales – luvat yhdeltä tiskiltä.....	16
4	ESPANJALAISET YRITYSMUODOT	17
4.1	Itsenäinen ammatinharjoittaja (empresario individual/ trabajador autónoma)	18
4.2	Yksityinen yhtiö (sociedad civil)	18
4.3	Avoin yhtiö (sociedad (regular) colectiva).....	18
4.4	Kommandiittiyhtiö (sociedad comanditaria)	19
4.5	Pienosakeyhtiö (SL, sociedad limitada).....	19
4.6	Osakeyhtiö (SA, sociedad anónima)	19
4.7	Yhteisyritys (Comunidad de Bienes).....	19
5	OMAN YRITYKSEN PERUSTAMINEN VS. VALMIIN YRITYKSEN OSTAMINEN	21
6	TOIMITILOJEN OSTAMINEN.....	23
7	TOIMITILOJEN VUOKRAAMINEN	24
8	TYÖLAINSÄÄDÄNTÖ	26
8.1	Työsuhteen ehdot	26
8.2	Sosiaaliturva	26
8.3	Eläke.....	26
8.4	Työttömyyskorvaus	27
9	VEROTUS	29
9.1	Espanjan verotusjärjestelmä	29
9.2	Yritysvero	30

9.3	Moduulit	30
9.4	Kunnallisvero	31
9.5	Arvonlisävero	32
9.6	Tulovero	33
9.7	Veroilmoitukset	33
10	RAHOITUS.....	35
11	VAKUUTUS	36
12	HYVÄ TIETÄÄ.....	37
12.1	Työmarkkinat.....	37
12.2	Harmaa talous ja verorikkomukset	37
12.3	Maksut	38
12.4	Terveystenhoito	38
13	YHTEENVETO JA POHDINTA	39
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	43
	LIITE 1: SUULLISEN HAASTATELUN TAUSTAKYSYMYKSET ENGLANNIKSI	45
	LIITE 2: SUULLISEN HAASTATELUN TAUSTAKYSYMYKSET SUOMEKSI	47
	LIITE 3: NIE-NUMERON HAKEMUSLOMAKE	49

1 JOHDANTO

Espanja on maana ja kulttuurina kiinnostanut minua jo vuosia. Olen tehnyt harjotteluita ja työskennellyt eri puolilla Espanjaa, suorittanut yksityisen baarimestarikurssin Barcelonassa, matkustellut eri puolilla Espanjaa sekä asunut Mallorcalla useita kertoja. Jokainen kerta Espanjassa on aina vain vahvistanut ajatuksiani elämästä Etelä-Euroopassa. Nyt lähitulevaisuudessa tarkoituksena on muuttaa Espanjaan ja haaveena on jonain päivänä perustaa oma ravintola.

Olin jo ennen opinnäytetyön kirjoittamista yrittänyt etsiä tietoa yrityksen perustamisesta Espanjassa muun muassa internetistä ja kirjallisuudesta, mutta varsinaista yhtä yhteinäistä opasta en ollut löytänyt. Tiedon etsiminen vieraalla kielellä on aikaa vievää ja hankalaa, joten näin ollen halusin kirjoittaa yhteinäisen oppaan, jota voisin itse sekä muut asiasta kiinnostuneet jatkossa hyödyntää. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on siis koota yksinkertainen opas, joka palvelisi suomalaisia henkilöitä, jotka suunnittelevat yrityksen perustamista Espanjaan. Työn avulla on tarkoitus hankkia tietoa itseleni, selventää prosessin etenemistä, sekä näin kenties helpottaa yrittäjyydestä kiinnostuneiden lähtöä Espanjaan. Opinnäytetyössä on selvitetty muun muassa espanjalaiset yritysmuodot, tarvittavat luvat Espanjassa asumiseen ja yritystoiminnan aloittamiseen, vertailtu yrityksen ostamisen ja perustamisen etuja ja haittoja sekä käsitelty työntekijöihin ja veroihin liittyviä asioita. Jotkut menettelyt voivat vaihdella kaupungeittain tai alueittain, joten esitettyjen tietojen lisäksi on syytä varmistaa viimeisimmät menettelytavat kaupungintalolta eli *Auyntamientolta*. Työhön on sovellettu teoriaa yritystoiminnan aloittamisesta, yrityksen perustamisesta Espanjaan ja siihen liittyvistä erilaisista seikoista. Haastattelin opinnäytetyötäni varten ulkomaalaisia ravintola-alan yrittäjiä Espanjassa, jotta saisin konkreettista tietoa ja mielipiteitä siellä toimivilta ulkomaalaisilta yrittäjiltä. Kokemukset ja mielipiteet olivat heillä keskenään samansuuntaisia ja ne vahvistivat entisestään näkökulmaani yritystoiminnan aloittamiseen Espanjassa.

Yrityksen perustamisen lähtökohtana on halu ja tahto toimia yrittäjänä. Yrittäjäksi ryhtymistä on aina huolella harkittava ja kypsyteltävä perustaisipa yrityksen sitten kotimaahan tai ulkomaille. Ennen perustamispäätöksen tekemistä on tarpeellista miettiä eri vaihtoehtoja sekä tiedostaa oma soveltuvuus riskien ottamiseen ja itsenäiseen toimintaan. Yritystoiminnan aloittaminen ja yrityksen menestyksekkäs hoitaminen perustuu hyvään ja toimivaan liikeideaan. Liikeidea on kuvaus yrityksen tavasta menestyä ja ansaita rahaa valitulla toimialalla. (Holopainen 2011,13.)

Kun liikeidea ja yritykseen tarvittava rahoitus on kunnossa, voidaan aloittaa muiden asioiden hoito. Perustamisasiakirjan ja rekisteröinnin lisäksi yrityksen perustamiseen liittyy monia asioita. Yhtiömuodosta riippuen perustamisprosessin käsittely Espanjassa voi kestää jopa 3-6 kuukautta. Tämä useimmiten tarkoittaa kuitenkin sitä, että yritystoiminnan voi aloittaa, kun on tehnyt asiaan kuuluvat paperiasiat.

Useat organisaatiot tarjoavat paikallisella tasolla neuvoja yrityksen perustamisessa. Näitä palveluita ovat työllistämispalvelut, autonomisten alueiden viranomaiset ja paikallinen kaupungintalo, *ayuntamiento*. Lisäksi on suositeltavaa ottaa yhteyttä paikalliseen kauppakamariin, jolla on vahva tietämys alueen taloudellisesta tilanteesta.

Avain yrityksen perustamiseen on perusteellinen tutkimus. Jos yrittäjä ei ole valmistautunut tutki-
maan markkinoita kunnolla ja hankkimaan ammattimaista lainopillista neuvontaa, on yritystoiminnan
aloittaminen riskialtista. Espanjan puhuminen on elintärkeää, vaikka sitä ei asiakkaiden kanssa tar-
vitsisikaan puhua, tarvitsee sitä osata puhua viranomaisten kanssa. (Hampshire 2004, 40 – 41.)

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia yksinkertainen opas, josta selviää yrityksen perustamiseen liittyvät seikat. Opas on tarkoitettu suomalaiselle henkilölle, jolla on mielessä yrityksen perustaminen Espanjaan. Tarkoituksena on, että hän saa yhtenäisen oppaan ja että kaikki keskeinen tieto löytyy samasta oppaasta. Opinnäytetyö on toteutettu kirjoituspöytätyönä, johon on litteroitu valmista materiaalia. Valmis materiaali, jota opinnäytetyössä on hyödynnetty, on suurimmaksi osaksi juridista tekstiä muun muassa Espanjan lainsäädännöstä ja veropolitiikasta. Opinnäytetyössä on käytetty materiaalina kirjallisuutta sekä internetlähteitä, suurimmaksi osaksi englanninkielistä, mutta osa lähteistä on myös suomeksi ja espanjaksi.

Valmiin materiaalin lisäksi opinnäytetyötä varten on tehty laadullisia haastatteluita Mallorcalla toimiville pohjoismaalaisille yrittäjille. Minulla oli mahdollisuus tehdä haastattelut kohdemaassa ennen, kuin aloitin varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamisen, sillä olin kesäsesongin ajan töissä ravintolalalla Espanjassa, Mallorcalla. Syy miksi valitsin laadullisen haastattelun tekemisen yrittäjille on, että halusin tuoda heidän käytännön kokemuksia esille. Haastatteleamalla heitä uskon, että sain enemmän irti asioita, kun perinteiselle täyttevällä kysymyslomakkeella. Haastattelutilanteessa pystyin myös suoraan esittämään jatkokysymyksiä. Tein haastattelut yrittäjille suullisina yksilöhaastatteluina, joka vastaa kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Ennen haastatteluita olin tehnyt itselleni kysymyslomakerunгон (liitteet 1 ja 2), joka pohjautui niihin asioihin, joita tulisin käsittelemään opinnäytetyössäni. Haastattelu tapahtui yrittäjien omissa ravintoloissa rauhalliseen siesta aikaan, jolloin yrittäjillä ei ollut ympärillä häiriötekijöitä. Nauhoitin haastattelut puhelimen äänitys ominaisuudella, joten niitä oli helppo kuunnella jälkikäteen eikä aikaa mennyt kirjoittamiseen haastatteluhetkellä. Näin myös sain irti tarkempia kommentteja, kun pystyin hyödyntämään tarkkoja lausuntoja yrittäjien puheesta. Kaikki haastattelut kestivät jokaisen haastateltavan kohdalla yli tunnin verran, joka voi johtua siitä, että kysyin myös paljon asioita, jotka tulivat haastatteluhetkellä mieleen ja joita en ollut kysymysrunkoon kirjottanut.

Valitsin kyseiset haastateltavat yrittäjät, koska he ovat pohjoismaalaisia, heillä on kokemusta ravintola-alasta ja esimiestyöstä sekä he ovat joutuneet itsekin aikoinaan ottamaan samoista asioista selvää, joita käsittelen opinnäytetyössä. Haastattelin kahta yrittäjää, toinen heistä on ruotsalainen ja toinen suomalainen. Puhuimme suomalaisen yrittäjän kanssa suomea ja ruotsalaisen yrittäjän kanssa englantia. Heillä on tällä hetkellä menestyvät ravintolat Mallorcalla ja he ovat jatkuvasti tekemisissä ravintolaan liittyvien hallinnollisten asioiden kanssa. Halusin kunnioittaa haastateltavien anonyymiteettiä ja tämän vuoksi kenenkään nimeä, työ- ja asuinpaikkaa tai muita henkilökohtaisia tietoja ei opinnäytetyössä ilmene. Oleellisinta on kuitenkin yrittäjien vastaukset yrityksen perustamiseen liittyviin kysymyksiin. Haastattelu osiot kertovat konkreettisia käytännön kokemuksia yrityksen aloittamiseen liittyvistä asioista. Vastaukset elävöittävät opinnäytetyön tekstin lukemisesta, sillä vastaukset on suoraan litteroitu henkilöiden nauhoitetusta puheesta ja ne on sijoitettu muun tekstin väliin.

3 YRITYKSEN PERUSTAMINEN ESPANJAAN - PAPERIASIAT

3.1 NIE-numero (Numero de Identificación de Extranjero)

Ennen kuin tuleva yrittäjä voi aloittaa mitään yrityksen perustamiseen liittyviä asioita tulee hankkia NIE-numero (liite 3) tai oikeastaan suoraan *residencia*, josta kerrotaan lisää luvussa 3.2. Myös ulkomaalaisten työntekijöiden tulee hankkia NIE-numero, muuttaessaan maahan ennen töiden aloittamista. *NIE* eli *Numero de Identidad de Extranjero* on sananmukaisesti ulkomaalaisen henkilötunnus. Kuka tahansa EU-maan kansalainen saa sen helposti anomalla. Sen anomista suositellaan erityisesti, jos esimerkiksi aikoo avata pankkitilin tai hankkia asunnon, auton tai muun kulkuneuvon, jolloin se on välttämätön verojen maksussa. NIE:n anomista suositellaan aina, jos oleskelee edes lyhyen aikaa Espanjassa, vaikka näköpiirissä ei olisikaan tarvetta sen käyttöön. NIE-numero ei tuo mukanaan mitään vastuita tai oikeuksia. Haettaessa *residenciaa*, saa NIE-numeron automaattisesti sen mukana. (Asesoria MOP Consulting 2011.)

Toimenpiteitä, joissa NIE-numero tarvitaan ovat siis pankkitilin avaaminen, luoton tai asuntolainan hakeminen ja kiinteistöä ostettaessa, myytäessä tai vakuuttaessa. NIE-numeroa tarvitaan myös maksettaessa veroja, palkan maksuun, käytettäessä osa-aikaisen työn välittäjiä, ajokorttia haettaessa, liiketoimintalupaa hankkiessa tai yritystoimintaa aloittaessa sekä sosiaalipalveluihin rekisteröitymisessä. (Angloinfo 2011.)

NIF-numero *número de indentificación fiscal* on henkilökohtainen veronumero. Espanjalaisille NIF on sama kuin DNI, johon on lisätty yksi kirjain. DNI, *documento nacional de identidad*, on espanjalaisen henkilötunnus. Ulkomaalaisille yksityishenkilöille NIF-numero on sama kuin NIE-numero, eli NIF-numeroa ei ulkomaalaisen tarvitse erikseen hankkia, jos hänellä on jo NIE-numero. CIF-numero eli *certificado de indentificación fiscal*, on periaatteessa sama kuin NIF, mutta vain yrityksen veronumero. Yksinkertaisesti sanottuna ulkomaalainen yrittäjä tarvitsee itselleen NIE-numeron sekä yritykselleen CIF-numeron. (Garrigues 2013, 5-7; NIF, 2015; SpainExpat.)

3.2 Oleskelulupa

Espanjankielen sana *residencia* tarkoittaa koti- tai asuinpaikkaa. Ulkomaalaisen kohdalla *residencia* merkitsee oleskelulupaa, rekisteröintiä sisäministeriön alaiseen ulkomaalaisrekisteriin ja vakituista asumista maassa. Rekisteröinti hoidetaan asuinkunnan kansallisen poliisin ulkomaalais-osastolla (*Comisaria de Policía Nacional*). 1.4.2007 tulleen muutoksen johdosta EU-kansalaisille ei kuitenkaan myönnetä *Residencia*-korttia, vaan jo aiemmin mainittu todistusmuotoinen asiakirja. Tämä asiakirja on anottava, mikäli aikoo oleskella Espanjassa kauemmin kuin kolme kuukautta. EU-kansalaiselle asiakirjan anominen on vain muodollinen ilmoitusmenettely ja *residencia*-todistus on voimassa toistaiseksi, sitä ei siis tarvitse uusua. *Residencia*-asiakirja tuo mukanaan myös automaattisesti NIE-numeron, joten Espanjaan muuttavan ei ole tarpeellista hankkia molempia erikseen. (Asesoria MOP Consulting 2011.)

Oleskelulupa-anomuksen jättämisen jälkeen henkilö saa kuitenkin, eli kopion hakulomakkeesta, joka todistaa, että oleskelulupaa on haettu. Kuitti toimii tilapäisenä oleskelulupana rajoitetun ajan. Kun lupa on noudettavissa, hakija kutsutaan paikalliselle poliisiasemalle, jossa hakijalta otetaan oikean etusormen sormenjälki. (Hampshire 2006, 78-81.)

Kortin uudistaminen on tehtävä vähintään kuukausi ennen sen umpeutumista. Prosessi on sama kuin alkuperäistä lupaa haettaessa, lisäksi tarvitaan todistus siitä, että hakija on maksanut tuloveroa, sosiaaliturvamaksut sekä ALV:n Espanjaan. Oleskeluluvan hakemisesta huolimatta oli henkilöillä oleskelulupaa tai ei, jos hän asuu Espanjassa yli 182 päivää kalenterivuodessa, häntä pidetään asukkaana verotuksen näkökulmasta ja hän joutuu maksamaan tuloveroa maailmanlaajuisista kokonaistuloistaan. Pysyvän oleskeluluvan saavat kaikki ulkomaalaiset, joilla on ollut normaali oleskelulupa kuuden vuoden ajan. Ulkomaalaisten oleskelulupa on pankkikortin kokoinen muovikortti, jonka toisella puolella on hakijan valokuva sekä henkilötiedot, toisella puolella sormenjälki sekä luvan tyyppi. Kortissa on myös NIE-numero. Oleskelulupa Espanjassa ei ole sama kuin kansalaisuus. Henkilöiden, jotka haluavat Espanjan kansalaisiksi, on asuttava maassa 10 vuotta. Oleskeluluvan saaneita henkilöitä suositellaan rekisteröitymään oman maansa konsulaattiin tai suurlähetystöön. Suomen konsulaattien yhteystiedot löytyvät osoitteesta www.formin.fi. (Hampshire 2006, 78 – 81; Hobbs 2004, 28 – 35.)

3.3 Valtion kanssa hoidettavat paperiasiat

Perustettava yritys on myös rekisteröitävä kaupparekisteriin, joka on *Registro Mercantil*. Verotoimistoon eli *Haciendaan* on tehtävä ilmoitus liiketoiminnan aloittamisesta ja anottava liiketunnusta. Sosiaaliturvaviranomaisille, *Seguridad Social*, tehdään aloitusilmoitus eli *Alta en el Regimen especial de Automonos*, jolla taataan mahdolliset terveyskeskuspalvelut sekä sairaalahoidot. Kaikkien yritysten on rekisteröidyttävä sosiaaliturvaan alueestaan vastaavassa sosiaaliturvatoimistossa ennen yrityksen toiminnan aloittamista, jotta yritys voi myöhemmin palkata työntekijöitä. Työviranomaisia on tiedotettava yrityksen toiminnan aloittamisesta 30 päivän kuluessa. Aloittamista koskeva kaavake on täytettävä ja toimitettava toimistoon nimeltä *Ministerio de trabajo y asuntos sociales*. (Westerdahl 2001, 235; Hobbs 2004,127-130.)

Kaikki työntekijät on rekisteröitävä sosiaaliturvaan, josta on vastuussa yrityksen johto tai omistaja. Sosiaaliturvatoimistoon on esitettävä hakukaavake ja kopio kansallisesta henkilötunnuskortista, jos työntekijä on espanjalainen, tai NIE:n kopio, jos työntekijä on ulkomaalainen. Rekisteröinti on tehtävä ennen työntekijän töiden aloittamista. Itsenäisen ammatinharjoittajan on rekisteröitävä itsensä *autónomo*- ohjelmaan 30 päivän kuluessa töiden aloittamisesta. Rekisteröinti tulisi tehdä sosiaaliturvatoimistossa, joka vastaa alueesta, jolla työ tehdään. (Westerdahl 2001, 235; Hobbs 2004,127-130.)

EU:n kansalaisilla on oikeus perustaa yritys mihin tahansa EU-maahan, Norjaan, Islantiin tai Liechtensteiniin sekä perustaa rekisteröidylle yritykselle tytäryhtiö toiseen EU-maahan. EU kannustaa jäsenmaitaan täyttämään tietyt tavoitteet, mutta yrityksen perustamiselle asetetut vaatimukset vaihte-

levat kuitenkin maittain. Tavoitteena on muun muassa, että uusi yritys rekisteröidään kolmen työpäivän kuluessa, yrityksen perustamistoimenpiteet maksaa enintään 100 euroa, ja kaikki muodollisuudet voidaan hoitaa yhdessä viranomaispisteessä. EU: n tavoitteena on myös, että yrityksen rekisteröinti voidaan suorittaa verkossa sekä yrityksen rekisteröinti toisessa EU-maassa voidaan hoitaa kansallisen verkkopalvelun kautta. EU:n vuonna 2014 tekemän tutkimuksen mukaan viralliseen yrityksen rekisteröimiseen kului keskimäärin kolme päivää, mutta kustannukset keskimäärin olivat 464 euroa. (Sinun Eurooppasi 2014.)

3.4 Kunnan kanssa hoidettavat paperiasiat

Kunnalta haetaan liiketilan avauslupaa eli *Licencia de apertura*. Hakemus jätetään siihen kuntaan, missä liiketoimintaa on tarkoitus harjoittaa. Yleensä kunnan edustaja vierailee liiketilassa ja varmistaa, että se täyttää lain- ja hygieniavaatimukset. Lupa todistaa, että yrityksen suunnitellut toiminnot ovat linjassa kaupungin säännösten kanssa. Luvan hinta vaihtelee huomattavasti toimitilan suuruuden sekä liiketilojen mukaan. Avausluvan saamiseksi täytyy toimitiloista olla joko saantokirja tai vuokrasopimus. Jos liiketilaa käytetään samaan tarkoitukseen kuin aikaisemmin, ei avauslupaa tarvita koska lupaa koskee toimitilaa, ei liiketoimintaa, mutta liiketoimi on rekisteröitävä yrittäjän nimiin. On huomioitava, että avauslupaa saattaa joutua odottamaan jopa puoli vuotta. (Hampshire 2004, 45.)

Kysyin yrittäjiltä, mitä eri lupia heidän tulee hakea perustattaessa yritystä Espanjaan ja miten kauan luvan saamisessa kestää.

You have to get a restaurant licence. It's very easy to get, much easier than in Sweden. This is much much easier here. So basically my counter has taken care of that. Each restaurant has a licence and it belongs to the restaurant. When I bought the restaurant that licence is written over to me. That shows what kind of food I'm allowed to sell, how long I can be open, can I play music or not...

Rakennustöitä varten tarvitaan myöskin lupa, jos toimitilaan aiotaan tehdä rakennustöitä. Lupa hankitaan paikalliselta kaupungintalolta, *Auytanmientolta*. Sen myöntäminen osoittaa, että kunnan viranomaiset ovat hyväksyneet rakennussuunnitelmat ja ne ovat yhteinäiset olemassa olevien kunnallissuunnittelusääntöjen kanssa. (Hobbs 2004, 128.)

Some things just take some time in Spain. But then you also need to understand that it doesn't matter actually. If I need to make a construction to restaurant... I mean every year we need to make constructions and sometimes we need a permit. And then when we go there I ask how long time it takes to have a permit, a week maybe six months...? They don't know, they say. But I would like to start now. They say yeah yeah but you handed it in there so you can start. And it's the same thing with the companies. You might not get it all the way through, but you can start. You have filled the papers and it's not your fault that it's taking a long time I mean, if they don't approve it immediately.

Me vietii suunnitelmat, alotettiin remppa ja saatiin hyväksytyt luvat kaks kuukautta myöhemmi. Mut kukaa ei oo viel tänäkään päivänä tullu tekee lopputarkastust.

Espanjassa on IVA- maksu, joka vastaa Suomen arvonlisäveroa. Ilmoitus näistä maksuista tehdään neljä kertaa vuodessa ja lisäksi tehdään kerran vuodessa vuosi-ilmoitus. Aikaisemmin liiketoiminnasta maksettiin kunnalle vuosittainen elinkeinovero, *Impuesto de Actividades Economicas (IAE)*, mutta tämä on suurelta osin jo poistunut. *Licencia de Obras* on kunnalta anottava rakennuslupa, mikäli toimintaa varten tarvitaan liiketila ja se halutaan remontoida. (Westerdahl 2001, 235.)

3.5 Hygieniapassi, anniskelupa ja terassivero

Jokainen elintarvikkeiden kanssa työskentelevä henkilö tarvitsee hygieniapassin eli *carnet sanitario:n*. Sellaisen saadakseen on käytävä kokeessa, joka maksaa noin 50 €. Rannikolla kokeen tekeminen saattaa olla mahdollista jopa englanniksi tai jollakin skandinaavikielellä. Baarit, kahvilat ja ravintolat eivät tarvitse erillistä anniskelulupaa, vaan se on osa avauslupaa. Lisäksi musiikin esittämiseen esimerkiksi televisiosta, radioista, levyiltä tai livenä tarvitaan lupa, jonka voi hankkia kaupungintalolta, *Auyantamiento*ta. Ravintolat, joiden terassit ovat julkisella kadulla, maksavat myös terassiveron, jonka antaa paikallinen kaupunginhallitus. Maksu riippuu terassin koosta, mutta keskimääräinen summa on noin 600 euroa vuodessa. (Hobbs 2004, 58-59.)

Kun kysyin yrittäjiltä mitä eri lupia heidän tulee hakea yritystä perustaessa Espanjaan ja miten niiden kanssa menetellään, päällimmäiseksi aiheeksi keskustelussamme nousi terassilupa. Terassilupa liittyi oleellisesti terassivero, pöytien asettelu sekä pöytien lukumäärä. Kun olen työskennellyt Espanjassa ravintoloissa, joissa on ulkoterassi, olen joutunut kiinnittämään huomiota pöytien asetteluun, lisäpöytien asettamiseen, pöytien lukumäärään ja pöytien sijoitteluun, jotta pöydät pysyvät rajojen sisäpuolella. Myös yrittäjät joutuvat olemaan tarkkoja pöydistään terassilla, huomautuksien ja sakkojen välttämisen vuoksi.

I think the biggest problem we fear here or we feel here every time is constantly changing rules of the terrace, which is owned by the Municipality. They be like you can't put the tables there, but you can place them there... Yeah now days I know that this is not something to get excited about, because I know what ever rules they have, they won't follow them. But of course in the first time it hit me, when they came to say by the way you have to take half of the chairs and tables away. You get a little bit of worried; because that means you gonna go bankrupt. So yeah, I was a bit shocked. But nah, now you have understood, that they are not gonna take those away, they just want to sort of tell you that stay in the lines and we are happy. So it's a little bit of threat, sort of.

Yrittäjä kertoi, että heidän pitää antaa kaupungintalolle tarkka pöytäkartta, josta käy ilmi kuinka monta pöytää heillä on terassilla ja miten ne on sijoitettu. Ravintoloiden sallitaan ottaa lisäpöytiä ja tuoleja väliaikaisesti sisätiloista, mutta vasta kun niihin on todellinen tarve. Lisäpöytien ja tuolien tulee kuitenkin pysyä terassin rajojen sisäpuolella.

Ku me ollaan ostettu valmis yritys nii meil on jo ne luvat, eli 8 pöytäpaikkaa. Viimeks ku policia kävi meil oli 11 pöytää ulkona. Se sanoski, et ku teil on noit pienii pöytiä nii se on nii eri asia. Ku näähä ajattelee, et yhde pöydä ympäril on neljä. Se varmaa ajatteli, et on nii hankala laskee, ku me yhdistellään ja muutellaan pöytiä koko aja ja tommottii tiäks.

Lisäksi keskustelimme alkoholin anniskeluluvasta, hygienia tarkastuksista ja hygienia passista sekä paloturvallisuudesta. Yrittäjät ovat suorittaneet pohjoismaalaiset sekä varmuuden vuoksi myös espanjalaiset hygienia passit. He eivät kuitenkaan olleet varmoja, onko heiltä koskaan kysytty missään tilanteessa hygienia passeja Espanjassa. He eivät myöskään kysy työntekijöiltään töihin tullessa hygienia passeja, koska ravintolassa on aina joku jolla on hygienia passi, joka riittää Espanjan lain mukaan. Joka tapauksessa kuitenkin henkilökunta, jota he palkkaavat joka vuosi ovat pohjoismaalaisia, joten näin ollen työntekijöille useimmiten on jo ennestään hygienia passi. Erillistä alkoholin anniskelulupaa ei Espanjassa tarvita, vaan se on osa avauslupaa. Joka vuosi ravintoloihin jaetaan kaupungintalon toimesta tiedote, jossa muun muassa muistutetaan tupakkatuotteiden ja alkoholin anniskelukiellosta alle 18-vuotiaille. Eri asia onkin, noudetaanko tätä lakia kaikissa paikoissa. Alkoholin anniskelu on löysempää Espanjassa kuin Pohjoismaissa esimerkiksi alkoholia saa ostaa mukaan ravintolasta, tuplia voi anniskella eikä alkoholiannoksia muutenkaan mitata.

Haastattelemani yrittäjä muisteli hygienia tarkastuksiin liittyviä asioita. Vaikka varsinaisia tarkastuksia ei tehdä eikä kukaan viranomainen tunnu vaativan samanlaista hygieniaa kuin esimerkiksi Pohjoismaissa, yrittäjät ovat silti tarkkoja hygienia sta ravintoloissaan.

Meil sattus yks hauska juttu ihan ekan vuonna. Mun mies korjas keittiön putkee, kun se oli hajonnu ja vedet oli tullu lattialle. Menin sanoo, et tääl ois hygienia tarkastaja tulos, mut mun mies kuuli, et joku myyntimies ja käski mun sanoo, et tulis joku muu päivä. Sit se hygienia tarkastaja lähti, ja mä menin sanoo mun miehelle, et kui sä tolleen sanoit, et ooksä ihan hullu. Sit juoksin kuitenkin sen tarkastajan perään, ja sanosin et meille tuli väärinkäsitys, et tuu vaa tarkastaa meidä ravintola. Mut se oli vaa sillee, et no ei hän enää jaksu, et hän tulee sit joskus muullo. Ja viel tänäkää päivän se ei oo tullu. Siit on nyt seittämän vuotta.

Me kuitenkin ollaa aika tarkkoi hygienia st ja meil on aina toiminu kaikki hygieniaan liittyvät asiat tosi hyvin, mikä voi johtuu siitäki, et meil on tosi paljo pohjoismaalaisii työntekijöitä töissä. Me mitataan ruokien lämpötiloja ja seurataan kylmiöiden lämpötiloja. Mä veikkaan, et meillä on hygienia-asiat tosi hyvin meidän paikas, ku ollaan tarkkoja ja me palkataan yleensä vaan koulutettuja kokkei. Monet kokit tääl Espanjas ei oo käyny esim. kokin koulutusta, vaan ne on ajautunu ravintola-alalle ja jääny sille tielle. Et niil ei oo välttämättä samaa tietoo, kun kokilla joka on käyny koulutuksen.

Keskustelimme hetken myös ravintoloiden paloturvallisuudesta ja kävikin ilmi, että haastattelemieni yrittäjien ravintoloihin ei oltu tehty palotarkastuksia. He ovat omasta toimestaan tilanneet ravintoloihin muun muassa vaahtosammuttimia, sammutuspeitteitä sekä palovaroittimia yksityisiltä firmoilta, mutta koskaan ravintolan tiloissa ei oltu tehty palotarkastusta.

Kukaan ei oo koskaan tullut tarkastaa meidä palovarottimii tai mitään tälläsi. Olettais, et vaik Suomes kaikki tällänen kyl tarkastetaan. Me itte ollaan hommattu kaikki ja sit meidä turvallisuus firman tyypit ja vaahtosammuttimien vaihtajat tsekkaa, et ne on kunnos. Mut ne on yksityisii firmoi ja se on niiden bisnes. Mut kukaan virallinen taho ei oo koskaan käyny tsekkaa niitä.

3.6 Kirjanpito ja muut pakolliset asiakirjat

Yritysten kirjanpitotietojen ylläpitoa koskevat säännökset ovat kauppakaareissa, joka vaatii kaikkia yrityksiä ylläpitämään asianmukaista kirjanpitoa. Kirjanpitoon kuuluvat pakollisina inventaario- ja rahoituslaskelma sekä päiväkirja. Jokaisen yrityksen on pidettävä kirjaa veroista ja tilitiedoista, kuten päiväkirjaa eli *libro diario*, sekä inventaari- ja vuotuista kirjanpitokirjaa eli *libro de inventarios* ja *Cuentas anuales*. Kauppakaareissa mainitaan myös, että kirjanpidon virallisten vaatimusten lisäksi yritysten on lähetettävä ylläpitämänsä tilikirjat sen paikkakunnan kaupparekisteriin, jossa heillä on rekisteröity toimipaikka. Siellä ne on leimattava ennen käyttöönottoa. Vaihtoehtoisesti kirjaukset voidaan tehdä sopivalla menetelmällä paperille, joka sidotaan pakollisen kirjan muotoon. Kirja on laillistettava neljän kuukauden kuluessa vuoden lopusta. Sekä Espanjan kauppakaari, että yrityslaki määrittelevät vuotuiset talousraportit koostuvaksi taseesta, tulolaskelmasta sekä muistiinpanoista, jotka muodostavat yhdessä raportointipaketin. (Hobbs 2004,129.)

Kirjanpidon hoitaminen omalla äidinkielellä voi olla monimutkaista, saati sitten espanjaksi, kun mukaan lisätään vielä hämmentävä jatkuvasti muuttuva verosäännöstö. Monet ulkomaalaiset yrittäjät yksinkertaisesti antavat kaiken kirjanpitäjänsä hoidettavaksi, ja antavat heidän hoitaa muun muassa verojen maksut.

Hyvä kirjanpitäjä säästää yrittäjältä aikaa ja rahaa sekä varmistaa, että asiakas on ajan tasalla verotusta koskevissa muutoksissa. Hän huolehtii kaikista kirjanpitotarpeista, kuten palkanmaksusta, tuloverosta, työntekijöiden ennakonpidätyksistä ja ALV-maksuista. He myös päättävät tilikauden ja toimittavat kirjat rekisteriin. (Hobbs 2004, 233 – 234.)

Haastatteluissa kävi moneen otteeseen ilmi, että hyvän kirjanpitäjän löytäminen ja tämän palkkaaminen on yksi tärkeimmistä yrittäjän tehtävistä. Hyvä kirjanpitäjä on ajan tasalla verotukseen ja muihin byrokraattisiin asioihin liittyen ja näin ollen säästää huomattavasti yrittäjän aikaa.

Everything what has something to do with the legal stuff goes through our counter, normally. Salaries, paper things and so on. I mean it's just so much easier like that.

3.7 Lainopilliset neuvot

Yrittäjä tulee tarvitsemaan lainopillista apua jossain yrityksen toimintavaiheessa. Lakimiestä (*abogado*) ei saa sekoittaa julkiseen notaariin (*notario*). Notaari on julkinen viranomainen, joka on vastuussa tiettyjen tapahtumien rekisteröinnistä, kuten kiinteistön hankinnoista, tai yrityksen perustamisesta. Notaarin palkkiot määräytyvät lain mukaan. Ammattimaisen avun etsimiseen kannattaa investoi-

da, koska viranomaiset eivät epäröi sulkea tai sakottaa yritystä, jolla ei ole oikeita papereita kaupankäyntiin. Lainopillinen apu on myös tarpeen, jotta yritys päätyy kaikkein suotuisimpaan veroluokkaan, sekä saadakseen selvää lukemattomista säännöistä ja säädöksistä. On tärkeää varmistua, että sopimukset ovat selvästi määriteltyjä, sekä vedenpitäviä ennen investoinnin tekemistä. Yrittäjän kannattaa hankkia lakimies, kirjanpitäjä sekä *gestor* ohjaamaan juridisissa asioissa. (Hampshire 2006, 47; Hobbs 2004, 103 – 104.)

Gestoria tarkoittaa suomeksi asiointi- tai palvelutoimistoa. Gestorian käyttö on ollut erittäin suositeltavaa ennen keskitettyjen asiointipisteiden olemassaoloa, sillä Espanjassa yrityksen perustamiseen liittyy paljon juridisia asioita. Ammattilaisen avulla eri lupien saaminen ja ilmoitusten hoitaminen on käynyt huomattavasti helpommin, kuin jos asioita olisi hoitanut itse. Keskitettyjen asiointipisteiden myötä Gestorian merkitys vähenee. Kun yrityksen perustamiseen liittyvät asiat ovat hoidettavissa yhdessä paikassa, on ulkomaalaisenkin kohtalaisen helppoa saada asiat kuntoon itse. (Hobbs 2004, 102- 103.)

Kysyin yrittäjiltä, kuinka paljon he käyttävät asiantuntijoiden apua ja millaisissa asioissa. Tulkkia haastattelemieni yrittäjien ei ollut tarvinnut käyttää, mutta joissakin virallisissa asioissa he olivat pyytäneet kielellistä selvennystä kirjanpitäjältä. He hoitavat kaikki asiat espanjankielellä. Yrittäjillä on myös lakimiehet, mutta heidän palveluitaan he käyttävät vain esimerkiksi uusien sopimuksien solmisessa tai joissakin harvemmin vastaan tulevilla byrokraattisissa asioissa. Ehdottomasti tärkein yrittäjän ulkopuolinen apu on asiantunteva kirjanpitäjä.

We have a lawyer, but I mean we use it maybe once in every third year. It's totally different than a counter, who is doing all our legal paper work basically. But of course for example when we bought our other restaurant, then I went to our counter and said that can you check these things for me. And after that I went to my lawyer that he can check it one more time. I mean things like is the owner allowed to sell me, is it proper company and all this things. Our lawyer is also with me when we transfer the money and sign the papers. Lawyer goes through the contracts, explains everything to me. He is always like this means that and this one you might negotiate again.

3.8 Kauppakamarit

Espanjan kauppakamariverkosto tarjoaa informaatiopalveluita yrittäjälle. Palvelut ja niiden laatu voivat vaihdella huomattavasti autonomisten alueiden ja jopa yksittäisten kamarien välillä. Kaikki kauppakamarit tarjoavat informaatiopalvelua yrityksen perustajille. Ne neuvovat myös kaikissa yrityksen perustamisen ongelmassa yritysmuodon valinnasta erilaisiin tukiin joita voi olla tarjolla yrityksen perustamiseksi. Kauppakamari auttaa markkinatutkimuksessa ennen liiketoimintasuunnitelman tekemistä. Nämä palvelut ovat yleensä ilmaisia, tosin niistä saatetaan veloittaa pieni hallinnollinen kustannus. (Hobbs 2004, 106-107.)

Kauppakamari tarjoaa yrityksen perustajille palvelun, joka tunnetaan nimellä *Instituto cameral de creación y desarrollo de la empresa (INCYDE)*. INCYDE- säätiötä rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto ja se tarjoaa ilmaisia neuvoja sekä henkilökohtaista neuvontaa henkilölle, jotka haluavat perustaa

yrittäjien sekä niille, jotka haluavat toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina. Säätiö tarjoaa myös erityisohjelmia tietyille ryhmille, kuten naisille, pitkäaikaistyöttömille sekä vammaisille.

INCYDE tarjoaa jatkuvaa tukea yrittäjille myös sen jälkeen, kun he ovat perustaneet yrityksen. Säätiöllä on noin 100 konsulttia, jotka kiertävät maata vierailien yrityksissä tarjoten ilmaista kehittämistä ja vakauttamista koskevaa neuvontaa. (Hobbs 2004, 106 – 107.)

3.9 Ventanillas unicas empresariales – luvat yhdeltä tiskiltä

Yrityksen perustaminen Espanjaan voi olla aikaa vievää ja uuden yrittäjän kärsivällisyyttä koetellaan useissa eri toimistoissa, joilla kaikilla on omat aukioloajat ja pitkät jonot. Kauppakamarin ja teollisuuden kehittämä, ja julkishallinnon ministeriön perustama VUE-verkosto on luonut integroidun järjestelmän, joka antaa tulevaisuuden yrittäjille informaatiota ja neuvoja yrityksen perustamisessa vaadituista muodollisuuksista. Hyvän tästä tekee se, että kaikki yrityksen perustamiseen tarvittavat palvelut ovat yhdessä paikassa. Sen pitäisi myös alentaa perustamiskustannuksia, koska palvelu on hallituksen tukema ja siten ilmainen. Toimistoja on Espanjassa tällä hetkellä 26.

Henkilökohtainen neuvoja tutkii liiketoimintasuunnitelman ja sitä seuraavassa haastattelussa antaa arvionsa projektista, sekä eri toimintavaihtoehtoja. Neuvojat antavat yrittäjille tietoa yritykselle sopivasta yritysmuodosta, työlainsäädännöstä, yksityisestä rahoituksesta, sekä hallituksen avusta ja tuesta. *VUE* eli *ventanilla unica empresarial* voi auttaa kunnallisten lisenssien saamisessa, lain vaatimissa velvollisuuksissa, työ- ja sosiaaliturvavelvollisuuksissa, esimerkiksi työntekijöiden rekisteröinnissä sosiaaliturvaan, sekä varmistamaan, että yrittäjää suojaavat ammatillisten riskien säädökset. (Hobbs 2004, 98 – 111.)

4 ESPANJALAISET YRITYSMUODOT

Espanjassa on helppoa aloittaa toiminta yksityisenä elinkeinonharjoittajana tai ammatinharjoittajana halutessaan. Espanjassa on kuitenkin useampia eri yritysmuotoja ja pääperiaatteiltaan ne voidaan jakaa kahteen pääryhmään: Elinkeinoharjoittajiin, empresarios individuales ja yrityksiin, eli juridisiin henkilöihin, empresarios sociales. Tyypillisin esimerkki yksityisestä elinkeinonharjoittajasta ovat pienet kauppaliikkeet ja kahvilat tai tavernat, jotka työllistävät vain muutaman henkilön. Lisäksi monet ammatinharjoittajat, kuten sähköasentajat, lääkärit ja asianajajat toimivat yksityisinä elinkeinonharjoittajina. (Westerdahl 2001, 233, 330.)

Yksi yrittäjän ensimmäisistä päätöksistä on yritysmuodon valinta. On tärkeää löytää tasapaino hallinnon yksinkertaisena pitämisen ja omien varojen suojaamisen välillä. Päätös yritysmuodosta määrittelee millainen on yksittäisten osakkeenomistajien vastuu, maksettavan veron muoto sekä investoidun pääoman määrä. Yritysmuodon valinta riippuu useista eri tekijöistä, kuten siitä, onko perustamassa uuden yrityksen vai ostamassa jo olemassa olevan yrityksen. Ovatko kohderyhmänä turistit, paikalliset vai maahanmuuttajat? Onko yritys ympärivuotisesti auki vai vain sesongin ajan? On myös mietittävä, mitkä at yrittäjän omat taidot ja kiinnostuksen kohteet. (Hobbs 2004, 133- 144.)

KUVIO 1. Espanjan yritysmuodot

4.1 Itsenäinen ammatinharjoittaja (empresario individual/ trabajador autónoma)

Tämä yritysmuoto on suomalaisittain toiminimen ja kommandiittiyhtiön väliltä, ja arkikielellä sitä kutsutaan myös *Autonomoksi*. Aloituspääomaa ei ole erikseen määritelty, eikä sitä myöskään edellytetä. Vaatimuksena autonomon perustamiseksi on 18-vuoden ikä ja se, ettei ole edunvalvonnassa. Apteekkareiden, asianajajien, arkkitehtien, lääkäreiden ja hoitajien on lisäksi osoitettava, että heidän koulutuksensa ja työkokemuksensa ovat Espanjan lakien määräämällä tasolla. Erillisiä työlupia ei tarvita, sillä Espanja on Suomen tavoin Euroopan Unionin täysjäsenmaa. *Empresario Individual*-muotoisessa yrityksessä yksityinen elinkeinonharjoittaja on taloudellisesti täydessä vastuussa liike-toimintansa veloista, ja maksaa myös itse omat sosiaaliturvamaksunsa. Sosiaaliturvamaksu peritään Espanjassa kerran kuukaudessa, ja se on pienimmillään noin 207 €. Minimimaksulla ei saa kuitenkaan työttömyysturvaa ja mahdollisen sairausajan korvaus on erittäin pieni. (Espanjainfo www-sivut 2011.)

Tämän yritysmuodon parhain puoli on se, että itsenäiset ammatinharjoittajat voivat tehdä itse omat päätöksensä, eikä heidän tarvitse vastata toimistaan kenellekään muulle. Yksityisen elinkeinonharjoittajan taloudelliset veloitteet ovat myös huomattavasti yksinkertaisempia yrityksiin verrattuna, sillä maksettavat verot rajoittuvat henkilökohtaiseen tuloveroon ja arvonlisäveroon. Huonoin puoli ammatinharjoittajana toimimisessa on se, että yrityksellä ei ole osakeyhtiön suojaa, jos se menee konkurssiin, vaan yrittäjä on henkilökohtaisesti vastuussa kaikista liiketoimistaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjän mistä tahansa saama tulo, sekä esimerkiksi asunto voidaan realisoida ja käyttää yrityksen velkojen maksamiseen. Vaikka yritysmuodon nimi viittaa yhteen henkilöön, ei yrittäjän tarvitse toimia yksin, vaan hän voi palkata työntekijöitä. (Hobbs 2006, 136- 137.)

4.2 Yksityinen yhtiö (sociedad civil)

Sociedad Civilia kutsutaan kommandiittiyhtiön tapaan henkilöyhtiöksi, sillä osakkaat vastaavat yhtiön veloista henkilökohtaisesti, samoin kuin autonomossa. Yhtiömiesten vastuu on siis rajaton ja yhteisvastuullinen, jonka vuoksi tämä yhtiömuoto sopii parhaiten yritykselle, jossa osakkaiden henkilökohtainen työpanos, kokemus ja keskinäinen luottamus ovat toiminnan perustana. (Hampshire 2006, 43.)

4.3 Avoin yhtiö (sociedad (regular) colectiva)

Sociedad Colectiva on yksinkertainen yritysmuoto, sillä sen omistaa kaksi tai useampi yhtiömies, joilla kaikilla on rajaton vastuu yrityksestä. Yhtiömiehet ovat sidottuja osallistumaan yrityksen hallintoon ja antamaan perustamisen yhteydessä sovittu panoksen yritykselle. Yhtiömiehet eivät kilpaile yritystä vastaan ja ovat yhteisvastuussa kaikista yrityksen veloista. Vastaavasti he saavat osan yrityksen tuotosta. *Sociedad Colectiva*n perustamisvaiheet ovat lähes samat kuin osakeyhtiön muodostamisessa. Avoin yhtiön nimi koostuu kaikkien, tai joidenkin yhtiökumppaneiden nimistä ja perään lisätään *y compania*, joka tarkoittaa sananmukaisesti ”ja yritys”. (Hobbs 2006, 143.)

4.4 Kommandiittiyhtiö (sociedad comanditaria)

Tämä yhtiö rakentuu aivan samalla tavalla, kuin länsimainen kommandiittiyhtiö. Yhtiöön kuuluu sekä äänettämiä yhtiömiehiä, että varsinaisia yhtiömiehiä. Äänettömien yhtiömiesten vastuu taloudesta rajoittuu vain heidän sijoittamaansa pääomaan, kun taas varsinaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiön veloista henkilökohtaisesti ja koko omaisuudellaan. (Westerdahl 2001, 234.)

4.5 Pienosakeyhtiö (SL, sociedad limitada)

Sociedad Limitada on pienosakeyhtiö, ja se luokitellaan *Sociedad Anoniman* tavoin pääomayhtiöksi. Myös SL:n perustaminen edellyttää vaadittua minimipääomaa, joka on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin SA:n perustamiseen vaadittava pääoma. Vaadittavan osakepääoman pienuus onkin yksi *Sociedad Limitadan* merkittävistä eduista ja siksi se on erityisesti sellaisten pk- yritysten ja perheyhtiöiden suosiossa, joiden toiminta ei edellytä merkittävää pääomapanosta. SL on helpoin ja huolettommin yhtiömuoto astua yritysmaailmaan ilman suurempia riskejä. Lisäksi yhtiömuodon voi vaihtaa myöhemmin *Sociedad Anonimaksi*, mikäli yritystoiminta lähtee hyvin käyntiin. (Hobbs 2006, 43.)

4.6 Osakeyhtiö (SA, sociedad anónima)

Sociedad Anonima vastaa Suomen Oyj:tä; ja on Espanjassa usein käytetty yhtiömuoto sellaisilla yrityksillä, joiden liikevaihto on suuri. Tämä yhtiömuoto on suositeltava kokeneille yrittäjille, jotka tekevät suuria investointeja. Säädetty minimipääoma *Sociedad Anonimaa* perustettaessa on 60 101, 21 €, ja vähintään 25 % tuosta summasta on oltava maksettuna perustamishetkellä. SA:n osakkeenomistajat voivat olla minkä tahansa maan kansalaisia tai yrityksiä, eikä osakkeenomistajien vähimmäismäärä ole Espanjan lainsäädännössä määritelty. (Hobbs 2006, 139- 140.)

4.7 Yhteisyritys (Comunidad de Bienes)

Yhteisyritys ei ole itsenäinen kokonaisuus, vaan se on yritys, jonka emo- tai tytäryritys omistaa puoleksi jonkun konserniin kuulumattoman yrityksen kanssa. Yhteisyrityksen etuna on se, että perustaminen on helppoa, eikä siihen vaadita minimipääomaa ja virallinen perustamisasiakirjakin tarvitaan vain, jos mukaan kuuluu kiinteistö. Omistajina voi toimia kaksi tai useampia yrityksiä, joilla on rajaton vastuu yhteisyrityksestä ja sen veloista, jos ne ovat suuremmat kuin yrityksen varat. Verotuksen kannalta yhteisyritys ei ole laillinen kokonaisuus, joten sen ei tarvitse maksaa yritysveroa. ALV on maksettava koko yrityksestä ja yritysten yksittäisten jäsenten on maksettava tuloveroa yksilöllisistä tuloistaan. (Hobbs 2006, 137- 138.)

Kysyin yrittäjiltä mikä yritysmuoto heillä on ja mitä kyseinen yritysmuoto käytännössä tarkoittaa. Kysyin, myös kuinka kauan yritysmuodon käyttöön ottaminen kesti.

CB, Catalunya Barcelona. It's like family or personal company, you could say. I can have one for myself or if we are married or if we are not married, you can have it with one other person to other persons. And what makes this specific is that you are responsible of the company with your own personal money. If you compared to share holding company, when it's only shareholders capital that you have put into the company, when that money is gone, there is no more money for anybody to

come and get, and then you go bankrupt. But in my case if I will bankrupt, when they taken everything what I own. So its very simple company and that it is because I'm fully responsible for every dime in it sort of, you know. Share holding company is more complicated, because it's only the money that I have put in, so if you making business with me, you need more security with the share holding company... because with the personal holding company you would know that it has to go quite far for me to try to trick you, because you could actually come and get my car, my tv, everything before... so I have much bigger responsibility in this kind of company.

For us to start this Comunidad de Bienes as it called in Spanish, it took like 2 minutes lets say. It's very very easy. It's very simple.

5 OMAN YRITYKSEN PERUSTAMINEN VS. VALMIIN YRITYKSEN OSTAMINEN

Yrittäjän kannattaa miettiä perustaako kokonaan uuden yrityksen, vai ostaako jo olemassa olevan. Molemmissa on hyvät ja huonot puolensa, uuden yrityksen perustaminen voi olla työläämpää ja yritystoiminnan käynnistämisen osalta riskialttiimpaa kuin yrityksen ostaminen. Toisaalta yritystä ostettaessa ei voi olla varma yrityksen historiasta eikä esimerkiksi kirjanpidon luotettavuudesta. Molempiin toimenpiteeseen liittyy paljon paperityötä, juridiikkaa ja lakisääteisiä maksuja. (Hobbs 2004, 42.)

Jos päättää perustaa uuden yrityksen, pääsee aloittamaan täysin alusta. Yrittäjä saa tehdä yrityksensä juuri sellaisen kuin haluaa, voi valita mieleisensä yritysmuodon eikä sillä ole vanhan yrityksen mukanaan tuomaa menneisyyttä taakkanaan. Suurin riski on se, että kuinka hyvin yritystoiminnan saa käynnistymään, jotta yritys selviää kriittisistä ensimmäisistä vuosista. Liikeidean ja toiminta-ajatuksen merkitys nousee vahvasti esille; löytyykö yritykselle markkinarako ja riittävästi potentiaalista asiakaskuntaa. (Hobbs 2004, 42.)

Yrityksen ostamiseen saattaa sisältyä vähemmän riskejä kuin uuden perustamiseen. Yrityksen ostamisessa on usein etuna, että sillä on jo vakiintunut asiakaskunta ja se tuottaa vakaata kassavirtaa. Parhaassa tapauksessa edellä mainittujen lisäksi voidaan vielä saada valmiit toimiluvat, tavarantoimittajat ja laitteet, sekä jopa koulutetun ja asiantuntevan henkilökunnan. Usein uutta yritystä perustettaessa kulmakiveksi muodostuu juuri asiakaskunnan ja tunnettavuuden puute, joiden saavuttamiseen saattaa vuosia. (Hobbs 2004, 160.)

Iso osa uusista yrityksistä joutuu lopettamaan toimintansa jo ensimmäisen kahden vuoden aikana. Toimivat, olemassa olevat yritykset ovat jo lapikayneet tämän vaiheen, joten ostamalla valmiin yrityksen voidaan pienentää tätä riskiä. Lisäksi näillä yrityksillä on yleensä jo mainetta, lojaalit asiakkaat, tunnetut tuotteet ja paikka markkinoilla. Yrityksen ostamiseen liittyy luonnollisesti Espanjassakin vähemmän paperityötä kuin uuden perustamiseen, sillä jo olemassa olevat toimintaluvat voidaan vain siirtää myyjältä ostajalle. Näin lakisääteiset maksut ovat pienemmät ja yrityksen pitäisi olla toiminnassa muutamassa viikossa. Yrityksen arvottaminen voi kuitenkin olla vaikeaa, miten esimerkiksi voidaan luotettavasti arvioida aineetonta omaisuutta, kuten mainetta, tunnettuutta ja asiakaskuntaa? Erityisesti ulkomaalaisen voi olla vaikeaa arvioida yrityksen käypää hintaa. Useilla yrittäjillä verokirjat eivät välttämättä ole ajan tasalla, joten viralliset asiakirjat saattavat kertoa taloudellisesta tilanteesta aivan muuta kuin totuuden. Suhteellisen usein yrityksiä myydään juuri taloudellisten vaikeuksien vuoksi, jolloin sellaisen yrityksen ostaminen ei useinkaan ole kannattavaa. (Hampshire 2006, 44- 45.)

Kysymys, joka tulee ensimmäisenä mieleen yritystä ostettaessa on, miksi yritys on myynnissä? Noin 40 % uusista yrityksistä joutuu lopettamaan toimintansa, todennäköisesti, siksi että yritys ei tuota rahaa, sanoivat tilikirjat mitä tahansa. On olemassa tietysti useita muitakin syitä miksi yritys voi olla myynnissä mistä ostajan olisi hyvä ottaa selvää ennen yrityksen ostamista. Espanjalaiset eivät välttämättä pidä tarkkaa kirjaa yrityksen liikevaihdosta. Useimmat yritykset eivät anna kirjojaan näyttille ja vaikka antaisivat, ei ole taattua, että ne ovat ajan tasalla. Joillain yrityksillä on käytössä päiväkirja, joka on yrityksen omistajaa, ei veroviranomaisia varten. Se antaa todennäköisesti tarkemman kuvan

yrittäjien tilanteesta. On myös hyvä pyytää yrityksen ostolaskut, joista selviää yrityksen normaalit ostot ja niihin investoidut varat. (Hobbs 2004, 166.)

Suurimmassa osassa yrityksen myyjä sanelee hinnan joka perustuu hintaan, jolla hän on sen ostanut ja lisää siihen vielä vähän ylimääräistä. Seurauksena tästä yrityksen hinta nousee aina 5 % sen vaihtaessa omistajaa yrityksen menestyksestä huolimatta. Yritysten kysyntä on kuitenkin niin korkea, että niistä yleensä maksetaan pyydetty hinta. On tärkeää, että ostaja pitää päänsä, koska ylihinnan maksaminen on yksi syy miksi yritykset joutuvat lopettamaan toimintansa alkuvaiheessa. Suurin osa ulkomaalaisille myydyistä yrityksistä on baareja ja ravintoloita loma-alueilla ja ne ovat pahamaineisia vaihtamaan omistajaa noin kuuden kuukauden välein. Välittäjällä on vähän valtaa yrityksen hintaan, mutta hän kertoo jos yritys on ollut myynnissä pitkään tai jos se on hänen mielestään ylihintainen. (Hobbs 2004, 164-165.)

On suhteellisen helppoa antaa arvo aineelliselle omaisuudelle, joka perustuu muun muassa ostohintaan, kuntoon ja niin edelleen. Aineellista omaisuutta ovat esimerkiksi yrityksen laitteet ja varasto. Arvoikkainta on kuitenkin aineeton omaisuus, kuten yrityksen maine, asiakaskunta, sekä sen vahvuus omilla markkinoillaan. Tämä tuottaa yrityksen kassavirran ja se on paras osoittaja siitä menestykö yritys vai ei. Ostajan tulisi ottaa huomioon myös kiinteistön vuokrasuhde tai mahdollinen omistus, kilpailu, yrityksen ikä, alan tulevaisuuden näkymät, erikoisluvat ja kaupan ehdot, yrityksen "good willin" arvo, vuokratkustannukset, aiemmat tilikirjat, juoksevat kustannukset, vakuutukset, työntekijöiden sopimukset, varaston arvo, asiakkaille myönnetty luotto sekä toimintaan tarvittava pääoma. "Goodwilliin" sisältyy asiakaskunta ja yrityksen maine, sekä muita aineettomia omaisuuksia, kuten yrityksen nimi, sijainti ja oikeus jatkaa vuokrasopimusta. Sopimuksessa tulisi mainita selvästi mitä tämä aineeton omaisuus on. Jopa niinkin yksinkertainen asia kuin nykyisen omistajan lupaus siitä, ettei hän perusta samanlaista yritystä kulman taakse tulisi näkyä sopimuksessa. (Hobbs 2004, 164 - 165.)

Tärkein yrityksen aineeton omaisuus on sen sijainti. Toisaalta yritykset jotka ovat kasvattaneet maineen, luottavat enemmän siihen, että asiakkaat etsivät heidät, joten sijainnilla ei ole merkitystä. Yritystoiminnan alkuvuosina sijainti voi tehdä eron menestyksen ja epäonnistumisen välille, joten yrittäjän kannattaa tutkia aluetta ja sen mahdollisuuksia. (Hobbs 2004, 165.)

Myös yrittäjät nostivat sijainnin yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä menestyvälle yritykselle. Ilman hyvää liikeidealle sopivaa sijaintia, yrityksen on vaikea menestyä. Kilpailu alalla on kovaa ja Espanjassa ravintoloita riittää silmin kantamattomin määrin.

It's all about the location. This location is very good, and it's very expensive. But it's worth it, you know. If you have a crappy location, then you want to sell it, because you can't make a business there. But, I mean, nobody wants to pay you anything for that.

6 TOIMITILOJEN OSTAMINEN

On paljon tavallisempaa, että uudet yritykset vuokraavat kuin ostaisivat toimitilat, johtuen alkukustannuksista. Päätös riippuu paljon yrityksen tyypistä, sekä sen hetkisestä taloudellisesta tilanteesta. Kiinteistön ostaminen saattaa kuitenkin olla hyvä investointi. Jos yhtiö saa tuloja kiinteistössä käyvästä asiakkaista, kiinteistö luokitellaan Espanjan lain mukaan liikekiinteistöksi, joka tulee mainita sopimuksessa. Kokonaiskustannukset esimerkiksi lakimies, maarekisteri, notaari, verot ja pankkimaksut nostavat kiinteän omaisuuden luovutuskustannukset noin 10 prosenttiin kiinteistön hinnasta. (Hobbs 2004, 166-170.)

Kannattaa toimia nopeasti, kun oikea kiinteistö on löydetty. Koskaan ei kuitenkaan pidä allekirjoittaa mitään ilman riippumatonta lainopillista apua. Sopimuksissa täytyy olla myyjän ja ostajan tarkat tiedot, ostohinta, kiinteistön kuvaus, päivämäärä, jolloin kiinteistön omistusoikeus siirtyy, sekä kaupan liittyvä maksutapa. Sopimuksen valmistelee joko kiinteistönvälittäjä, tai jos kiinteistö ostetaan suoraan myyjältä, myyjän lakimies. Sopimus tulee pyytää sekä ostajan äidinkielellä, että espanjaksi ja oman lakimiehen on syytä tarkistaa se ennen allekirjoitusta. (Hobbs 2004, 166 – 170.)

Notaarin tehtävänä on todistaa kauppakirjojen allekirjoitus sekä hoitaa hallinnolliset asiat. Kun kauppakirja on allekirjoitettu ja kiinteistön kauppasumma siirretty myyjälle, vahvistaa myyjä, että kauppasumma on vastaanotettu. Todistus maksamisesta mainitaan kauppakirjassa, joka sen jälkeen rekisteröidään paikalliseen kiinteistörekisteriin. Ennen kauppakirjan valmistelua notaari varmistaa, että ostaja on saanut sopimuksessa mainitun kiinteistön ja että myyjä on saanut oikean kauppahinnan. Notaari neuvoo myös kiinteistöstä maksettavista veroista. Jos ostajalla ei ole oleskelulupaa Espanjaan, myyntihinnasta pidätetään 5 %, joka maksetaan Espanjan veroviranomaisille myyjän puolesta pääomaverovelvollisuuksien takia. Notaari saa palkkionsa myyjältä ja ostajalta ja maksut veloitetaan liukuvan asteikon perusteella, joka on Espanjan hallituksen määrittelemä. Palkkio riippuu kiinteistön hinnasta, sekä notaarin tekemästä työstä papereita valmistellessaan. Kauppakirjan kirjoittamisen, kauppahinnan ja palkkioiden maksamisen jälkeen alkuperäinen kappale lähetetään kiinteistörekisteriin, jossa uuden omistajan nimi rekisteröidään. Rekisteröinti saattaa kestää useita kuukausia, ja ennen rekisteröintiä uuden omistajan nimiin kaikki verot ja maksut on oltava maksettuina. (Hobbs 2004, 162 – 164.)

7 TOIMITILOJEN VUOKRAAMINEN

Toimitilojen vuokraaminen ja asuinkiinteistön vuokraaminen on hyvin samanlaista. Suurin ero on, että liikekiinteistöä vuokrattaessa ei ole olemassa toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia, vaan kaikki sopimukset ovat määräaikaisia. Toinen ero on arvonlisävero. Espanjassa arvonlisäveroa ei makseta asuinkiinteistöstä, mutta se maksetaan liikekiinteistöstä. Laki määrittelee, että 1 prosentti arvonlisäveroa on vuokralaisen maksettava vuokranantajalle osana vuokraa. Vuokranantajan on maksettava jäljellä jäävä 15 prosenttia neljännesvuosittain arvonlisäveroviranomaisille. Vuokrasopimus tulee ilmoittaa Espanjan kiinteistörekisteriin, joka on *Registro de la Propiedad*. Vuokranantajalla on oikeus vaatia vuokratakuu eli *fianza*, joka vastaa noin kahden kuukauden vuokraa. Vuokratakuu palautetaan vuokralaisen muuttaessa pois. (Hobbs 2004, 189.)

Yleisesti ottaen vuokranantaja pitää tehdä kaikki mahdolliset korjaukset pitääkseen kiinteistön asiallisessa kunnossa. Vahingon sattuessa vuokralaisen toimesta, vastuu on kuitenkin vuokralaisella itsellään. Jos vuokranantaja päättää tehdä suuria korjauksia kiinteistöön, jotka voivat vaikuttaa vuokralaisen terveyteen, hygieniaan tai kykyyn käyttää kiinteistöä, on vuokralaiselle ilmoteitettu asiasta vähintään kolme kuukautta ennen. Remontti antaa vuokranantajalle oikeuden korottaa vuokraa sopimuksen viiden ensimmäisen vuoden jälkeen. (Hobbs 2004, 188-191.)

Jos vuokrantaja päättää myydä kiinteistön, sillä aikaa, kun vuokralaisen vuokrasopimus on vielä voimassa, vuokralaisella on etuosto-oikeus eli *derecho de tanteo*. Vuokranantajan tulee tehdä vuokralaiselle tarjous, johon hänellä on 30 päivää aikaa vastata. Jos vuokrantaja päättää uudistaa vuokrasopimusta ensimmäisen viiden vuoden aikana, hänen täytyy maksaa vastavakuuden määrä, joka on sovittu alkuperäisessä sopimuksessa. Kuitenkin monet vuokrasopimukset sisältävät lauseen, joka kumoaa vuokralaisen oikeuden korvaukseen. Vuokranantaja saa purkaa sopimuksen vain, jos vuokralainen ei maksaa vuokraa tai takuumaksua, vuokralainen alivuokraa kiinteistön kolmannelle osapuolelle ilman vuokranantajan suostumusta, aiheuttaa vahinkoa kiinteistölle, tekee muutoksia kiinteistöön ilman vuokranantajan lupaa tai järjestää kiinteistössä haittaavaa tai vaarallista toimintaa. Vuokralainen saa purkaa sopimuksen vain jos, vuokrantaja ei suostu tekemään hänelle kuuluvia tarvittavia korjauksia kiinteistöön tai jos vuokranantaja häiritsee vuokralaisen kiinteistön käyttöä. (Hobbs 2004, 189- 191.)

Haastattelemani yrittäjät ovat vuokranneet toimitilansa, sillä heidän ravintolansa sijaitsevat arvokkaissa kiinteistöissä hyvän sijainnin varrella ja toimitilojen ostaminen olisi käytännössä mahdotonta, eikä se olisi muutenkaan kannattavaa heidän mukaansa. Heidän mukaansa on tärkeää tutustua kiinteistön omistajaan, jotta tietää miksi tämä haluaa vuokrata toimitilaansa ja mitä tulevaisuuden suunnitelmia hänellä on kiinteistön suhteen. Sopimuksen pituudesta on myös hyvä keskustella sekä onko sopimusta mahdollista jatkaa sopimuksen loppumisen jälkeen.

It's all about what kind of contract you have. If you are going on your last year of contract, that means if I buy that contract, I'm gonna get 1 year. I'm not gonna pay very much for that. So then if

you would have 1 year left, normally you would then be in contact with the owner of the house. And he would say OK, I can give you 15 years contract or 10 years contract... and it will cost this much.

For this one we have 15 years and the other one 10 years. It's also very important to understand what kind of person is the owner, I mean what happens after 15 years? Like our owner owns quite lot properties, his interest to start his own restaurant is probably very small. So I'm trusting that after 12 years, I can make a new contract with him. And he can say fine, but then I need little bit of higher rent or something like this. But he is not gonna say OK, after 15 years I take back the restaurant and run it myself. Most probably not.

8 TYÖLAINSAÄDÄNTÖ

8.1 Työsuhteen ehdot

Työsuhteesta tehdään aina työsopimus ja se tulee olla kirjoitettuna espanjaksi. Ellei sitä ole, ei virallista työsuhdetakaan ole. Tällöin työntekijä työskentelee laittomasti ja vastavuoroisesti työnantaja työllistää laittomasti. Sakot ilmitulon myötä ovat tuntuvat ja usein sakotetaan kumpaakin osapuolta. Mikäli henkilö ei ole ETA- tai EU-kansalainen, voi seurauksena olla maasta karkoittaminen. Espanjan laki määrää tietyt vähimmäispalkat ja monilla aloilla on voimassa työehtosopimus. Normaali työviikko on 40-tuntinen. Työntekijä saa tehdä ylitöitä korkeintaan 80 tuntia vuodessa ja ylitökorvaus on vähintään 175 % normaalipalkasta. (Westerdahl 2001, 238.)

Työaika on erilainen kuin Suomessa. Työt aloitetaan Espanjassa myöhään; toimistovirkailijat yleensä kello 9 ja useimpien kauppojen henkilökunta vasta noin kello 10. Siesta on klo 14-16/17, jonka jälkeen työpäivä jatkuu kello 19:ään tai 20:een saakka. Kaupat voivat olla auki jopa kello 22 saakka. Työajoissa on toki eroavuuksia esimerkiksi ravintoloissa voi olla hyvinkin erilaiset työajat. Usemmiten palkkaan kuuluu ylimääräinen palkka kaksi kertaa vuodessa: kesällä ja joulun aikaan. Nämä lisät voi myös maksaa kuukausipalkan yhteydessä. Muuten palkoista puhutaan yleensä nettopalkkoina. Lakisääteinen vuosiloma on 30 päivää. Lisäksi Espanjassa on 11 kansallista pyhäpäivää ja kaksi alueellista pyhäpäivää, jotka ovat vapaapäiviä. (Westerdahl 2001, 238.)

8.2 Sosiaaliturva

Työsuhteessa olevat on luokiteltu ammattiryhmiin sosiaaliturvamaksun suuruuden määrittämiseksi. Taulukko sisältää palkkojen osalta ylä- ja alarajan sosiaaliturvan maksulle. Jos palkka ylittää oman luokituksen ylärajan, ei sosiaaliturvamaksua makseta rajan ylittävästä osuudesta. Tästä syystä maksettavilla eläkkeillä on myös yläraja. Myös minimieläke on määritetty. Sosiaaliturvamaksu jakautuu maksettavaksi työnantajan ja työntekijän kesken. Työnantajan maksama sosiaaliturvamaksu on noin 30% bruttoansioista ja vastaavasti työntekijän osuus on 6,35%. (Westerdahl 2001, 236.)

Elinkeinonharjoittajat, autónomo, ja S.L-yhtiömuotoiset omistajatyöntekijät maksavat alhaisempia sosiaaliturvamaksuja, koska he eivät kuulu sairaustapauksia lukuun ottamatta työttömyyskorvauksen piiriin. Sosiaaliturvaan kuuluu normaali terveydenhuolto, sairaanhoito, vanhuuseläke, invalideettikorvaus ja sairastajan palkka lääkärintodistusta vastaan. (Westerdahl 2001, 238-239.)

8.3 Eläke

Eläkeikä on Espanjassa 65 vuotta, tietyissä ammateissa 60 vuotta. Eläkkeen suuruus lasketaan suhteessa työssäolovuosiin. Eläkkeen suuruus perustuu viimeisten kahdeksan vuoden tuloihin. Täyden eläkkeen saamiseksi sosiaalimaksuja pitää olla maksettuna vähintään 15 vuoden ajalta, joista kahden vuoden pitää olla viimeistään kahdeksan vuoden ajanjakson aikana ennen eläkeikää. Jos henkilö on ollut sosiaalivakuutusjärjestelmässä mukana 15-35 vuotta, saa hän alennettua eläkettä. (Westerdahl 2001, 236-237.)

8.4 Työttömyyskorvaus

Jotta henkilö saisi enspanjalaista työttömyyskorvausta, hänellä tulee olla NIE-numero, hänen on täytynyt työskennellä vähintään 360 päivää työssä, josta hänellä on näyttää sopimus sekä hänen on täytynyt menettää työ tahtomattaan. Henkilön on täytynyt työskennellä vähintään 360 päivää viimeisen kuuden vuoden aikana. Työn ei tarvitse olla jatkuvaa eikä henkilön tarvitse välttämättä työskennellä samassa työpaikassa 360 päivän aikana. Esimerkiksi henkilö on voinut työskennellä kolme kuukautta neljän vuoden ajan eri työnantajille ja on oikeutettu saamaan työttömyyskorvausta. Yrittäjän velvollisuus on maksaa työntekijän sosiaaliturvamaksut hänen palkkansa lisäksi. (On The Pulse of Spain, 2015.)

Henkilö on oikeutettu hakemaan työttömyyskorvausta, jos hänen sopimuksensa loppuu ja työnantaja ei aio jatkaa sitä, jos henkilö saa potkut tai, jos työtunteja vähennetään enemmän kuin kolmannes. Tärkeää on tietää, että henkilöllä on vain 15 päivää sopimuksen loppumisen jälkeen aikaa käydä varaamassa itselleen aika *Servicio Público de Empleo Estatal* eli *SEPE* toimistoon. Ajan voi varata puhelimitse, internetistä tai paikan päältä. Ajan voi myös varata, vaikka sillä hetkellä olisi vielä töissä, mutta tietää sopimuksen loppuvan. Kun henkilö on rekisteröitynyt hakemaan työttömyyskorvausta, hänen tulee myös rekisteröityä uudeksi työnhakijaksi eli *demandante de empleo*. (On The Pulse of Spain, 2015.)

Työttömyyskorvauksen saantiaika riippuu siitä, kuinka monta päivää henkilö on työskennellyt viimeisen kuuden vuoden aikana. Yleisin sääntö on kuitenkin, että jokaisesta työvuodesta saa noin neljä kuukautta työttömyyskorvausta. Henkilö voi ei voi kuitenkaan saada yhtäjaksoisesti työttömyyskorvausta kahta vuotta pidempään. Itsenäiselle ammatinharjoittajalle saantiaika on vähemmän. He voivat saada yhdestä vuodesta kahden kuukauden työttömyyskorvauksen. Työttömyyskorvauksen määrä riippuu useista tekijöistä esimerkiksi onko henkilöllä lapsia, kuinka paljon hänen kuukausipalkka on ollut ennen ja niin edelleen. Yleinen sääntö on kuitenkin, että henkilö voi saada 70 prosenttia edellisestä kuukausipalkastaan ensimmäisen kuuden kuukauden aikana. Sen jälkeen määrä tippuu 50 prosenttiin. (On The Pulse of Spain, 2015.)

Kysyin yrittäjiltä, onko jotain säännöksiä, joita he eivät kunnolla ymmärrä, mutta silti heidän pitää noudattaa niitä. Hain tällä kysymyksellä takaa lähinnä sitä, että monesti uudessa maassa ulkomalaisena voi tulla esiin asioita, jotka omassa kotimaassa tehtäisiin aivan toisella tavalla. Asiat voivat liittyä esimerkiksi erilaisiin käytäntöihin, lainsäädäntöön tai kulttuurillisiin eroihin. Haastattelemani yrittäjät eivät olleet kokeneet suurempia ongelmia ja hämmästyksiä, mutta joskus työntekijöihin liittyvät säädökset ovat kummastuttaneet.

Esim. viime vuonna Javier halus lähteä pois muutamaa päivää aikaisemmin mitä sopimuksessa ja meille se sopis. Me jouduttii irtisanomaa hänet ja meidä kirjanpitäjä sanos, et siihe täytyy kirjottaa muutama vähä kovempi lause, ettei se vaikuta feikilt irtisanomiselt. Sit se loppujen lopuks vaikutti siihe, et Javier ei saanu työttömyyskorvauksii ja jotai näitä... sit meidä piti jotenki kirjottaa uudestaa sopimus. Ja esimerkiks se ku mä oon monesti halunnu palkata jonkun, vaik osa-aikaseks iltatöihin,

ku niitte täyspäinen sopimus on loppunu. Esim. joku tiskari, joka tulis iltasin muutamaks tunniks. Nii koskaa ihmiset ei suostu, koska niide työttömyyskorvaus määräytyy sen viimeisen työssäolo kuukauden palkan perusteella. Eli jos sä oot puolaikasesti töissä, sä saat vaan puolet siit työttömyyskorvauksest. Siis jotkut systeemit, säännöt on mun mielest vaa iha hullui täällä. Tai semmosii, et mä aattelen, et kui tää voi olla näi? Et hän on eka tehny täysaikaist työtä, sit hän tekis lisäks vaik kaks viikkoo puolittaist työaika, niin sit hänen työttömyyskorvaus määräytyy siitä. Moni sellasii sääntöi, jota ei vaa ymmärrä. On tullu tosi yllättävii juttui, liittyen vaik työntekijöide oikeuksiin.

9 VEROTUS

9.1 Espanjan verotusjärjestelmä

Verotus Espanjassa on noussut viime vuosikymmeninä, vaikkakin tuloverot ja sosiaaliturvamaksut ovat edelleenkin alhaisimmat Euroopassa. Espanjan verotusjärjestelmä on monimutkainen ja jopa monilla espanjanlaisilla voi olla vaikeuksia ymmärtää sitä. Yksittäiset henkilöt saattavat joutua mak samaan 15 eri veroa, joten ei ole ihme, jos verotusjärjestelmä aiheuttaa ihmetystä ulkopuolisille. Lisäksi viranomaiset muuttavat sääntöjä jatkuvasti ja monet verot perustuu omaan arvioon. On suositeltavaa hankkia luotettava henkilö, joka auttaa verotuksen kanssa esimerkiksi kirjanpitäjä, veroneuvoja tai gestor. (Hobbs 2004, 236; Hampshire 2006, 326-327.)

Kysyin, miten yrittäjät kokevat byrokratian ylipäättänsä yrityksen perustamiseen ja verotukseen liittyvissä asioissa. Yleensä Espanjan byrokratiaa kauhistellaan varsinkin Pohjoismaissa, koska meillä asiat on melko toimivia, selkeitä ja samanlaisia kaikille. Kuitenkin haastellessani yrittäjiä he sanoivat Espanjan byrokratian olevan heille arkipäivää, johon he ovat vain tottuneet. Yrittäjillä, joita haastatelin, ei ole kuitenkaan konkreettista kokemusta yrityksen perustamisesta esimerkiksi Pohjoismaissa, joten heillä ei ole ollut lähtökohtaa johon verrata. Heidän mielestään hyvä suhtautuminen ja oikea asenne ratkaisee. Heidän mukaansa asioita ei kannata koko ajan verrata omaan kotimaahansa, vaan tulee toimia maassa maan tapojen mukaan.

Everybody talks about the bureaucracy that it's very difficult, but I found it to be smooth. There wasn't that much of bureaucracy or anything like this, tax system is quite straight forward. I mean I found it technically very easy to start the company and get going. I think the biggest difference is when it comes to rules, regulations, get started and get going is that in Spain there are maybe more obstacles and it's bit more problematic sometimes, but it's also much easier to find solutions. In my home country Sweden there it's very strict. I mean the rule is like this and if you don't follow it, you are out. Here it's little bit more like well... the rule is a bit like this, but we could also look at the solution... So I think that's the biggest difference.... Of course, because the rules are not quite straight forward it's little bit difficult sometimes to learn and understand them, but if you do get into obstacles its easier to go around those rules. There is nobody who says that this is how it is, it's same for everybody... In time with patience and social skills you can get the most things done.

Espanjassa verotus jaetaan kolmeen osaan, jotka ovat suorat valtionverot, välilliset valtionverot ja kunnalliset verot. Valtionverot perii *Agencia Estatal de Administración Tributaria* eli *Hacienda*. Kunnallisverot perii oma kunta, joka määrää myös veron suuruuden. Kuten Suomessakin, naapurikunnat voivat periä samasta palvelusta erisuuruisen veron. (Hobbs 2004, 236-237.)

Suoria valtionveroja ovat yritysvero *impuesto sobre sociedades*, yksityishenkilön tulovero *impuesto sobre la renta de las personas físicas*, omaisuusvero *impuesto sobre el patrimonio*, perintö- ja lahjaverot *impuesto sobre sucesiones y donaciones*. Välillisiä valtionveroja ovat arvonlisävero *impuesto sobre el valor añadido* eli *IVA*, siirto- ja leimaverot *impuesto de transmisiones patrimoniales*, valmis-

tevero *impuesto de productos* ja tuontitulli *impuesto de importación*. (Hobbs 2004 236-252; Hampshire 2006, 326-333.)

9.2 Yritysvero

Espanjan yritysverojärjestelmään on tehty useita uudistuksia, joiden tarkoituksena on lisätä toimintaa aloittavien ulkomaisten yritysten kilpailukykyä. Pk- yritysten veronmaksukyvyyn parantamiseksi on otettu käyttöön useita keinoja. (Hobbs 2004, 239.)

Yritysverotus *impuesto sobre sociedades* eli *IS*, koskee pelkästään yrityksiä, ei itsenäisiä ammatinharjoittajia. Yrityksiä verotetaan niiden maailmanlaajuisista tuloista, mukaan lukien kaikki tuotot liiketoimista, tulos investoinneista, jotka eivät liity normaaliin liiketoimen tarkoituksiin sekä tuotot pääoman siirroista. Vuonna 2004 Espanjan yritysveroprosentti oli 35 prosenttia, vaikkakin pk-yritykset maksoivat ainoastaan 30 prosenttia ja Kanarian saarten yritykset 1-5 prosenttia. Soitettetuani Mallorcalla toimivalle gestorille, hän vahvisti, että tällä hetkellä vuonna 2016 Espanjassa pienyrityksien veroprosentti on 25 prosenttia. Joitain poikkeavuuksia voi olla riippuen esimerkiksi yrittäjän henkilöverotuksesta. Yritysten, joiden nettomyynti heti edeltäneenä verovuonna tai nykyisenä verovuonna, jos kyseessä on uusi yritys on alle 6 miljoonaa euroa, on mahdollista saada tiettyjä verohelpotuksia. (Hobbs 2004, 239-241.)

Espanjan yritysverolaissa on kolme eri tapaa määrittää verotettava tulo. Tavat ovat suoran arvioinnin metodi, epäsuoran arvioinnin metodi sekä objektiivisen arvioinnin metodi. Suorassa arvioinnissa, verotettava tulo määritellään kauden tulojen ja kustannusten erotukseksi. Verotettava tulo perustuu taloudellisissa raporteissa mainittuun tuloon. Liiketoimikulut ovat vähennyskelpoisia, jos ne on kirjattu oikein ja niitä ylläpidetään. (Hampshire 2006, 326-329.)

9.3 Moduulit

Espanjassa pienyrityksiä verotetaan moduulijärjestelmällä. Siinä vero arvioidaan toimitilan koon, pöytien määrän, työntekijöiden määrän ja keskiarvo tulojen mukaan. Verotoimisto päättää yrityksen veroprosentin, joka verotetaan osana yrittäjän henkilökohtaista tuloveroa. Yritystä verotetaan veroprosentin mukaisesti kuukausittain. (Hobbs 2004, 237.)

Liikeveroa maksetaan neljännesvuosittain ja jäännösvero tai veronpalautus maksetaan vuoden lopussa. Ensimmäisen vuoden jälkeen yrittäjä voi valita jatkaako hän moduulijärjestelmässä vai maksaako hän veroa todellisten tulojen mukaan, joka vaatii yksityiskohtaista kirjanpitoa. Jokaisen verovuoden jälkeen on täytettävä veroilmoitus, jossa kirjataan todelliset tulot ja kaikki vähennykset. Tämän jälkeen verotoimisto palauttaa mahdolliset ylimääräiset verot. (Hobbs 2004, 237.)

Kysyin yrittäjiltä, miten verotus käytännössä tapahtuu. Olimme keskustelleet aiheesta aiemminkin muun muassa, että yrittäjä haluaisi muokata baaritiskin pituutta ja näköä esteettisistä syistä, mutta se voisi vaikuttaa heidän verotukseen, joten he ovat päättäneet antaa korjaustyön olla. Usein myös keskustellessamme työntekijöiden tai pöytien määrästä ja sen vaikutuksesta verotukseen, olen

huomannut monesti ihmetteleväni asiaa ja kuinka erilaisia tietyt asiat ovat esimerkiksi Suomeen verrattuna.

Meil on perheyritys, eli CB. Ainoastaan perheyrityksel tai pienyrityksel on mahdollisuus saada tälläinen verotussysteemi mikä meil on. Nyt esimerkiksi tulevaisuudes me ehkä joudutaan vaihtamaan siihe, et joka kuitist me maksetaan verot, niinku normaalisti Suomessaki maksetaan vero, kaikist asioist mitä sä myyt. Koska me varmaa tullaa tienaa tänä vuonna yli sen mitä perheyritykses saa tienata. Et se on periaattees tehty sellasille yrityksille, mis on vaa tiäks perhe töissä, eikä ehkä tienaa nii hirveesti. Sehä täs on nii jännä, et meidä ei tarvii säästää kuittei. Se vaa, et paljo meidä tilille tulee rahaa, eli paljo me tienataa. Sitku me mennää tietyn rajan yli, nii sit me ei enää saada olla perheyritys.

9.4 Kunnallisvero

Vuonna 2003 Espanjan lainsäädäntöä kunnallisverotuksen osalta muokattiin niin, että kunnallisvero jaettiin ajottaisiin veroihin ja muihin veroihin. Ajottaiset verot sisältävät liiketoimiveron, kiinteistöveron ja moottoriajoneuvoveron. Muut verot sisältävät rakennus- ja pystytysveron, maa-alueen arvonnousuveron ja jäteveron. (Hobbs 2004, 248-249.)

Ajottaisiin veroihin kuuluva liiketoimivero eli *Impuesto sobre actividades económicas* verotetaan vuosittain kaikesta kunnan alueella tapahtuvasta liiketoiminnasta, johon ei vaikuta toiminnan säännöllisyys eikä voiton tekeminen. Vero lasketaan ottamalla huomioon muun muassa toiminnan tyyppi, toimialue, nettotuotot, työntekijöiden määrä, toiminnan tila ja niin edelleen. Vapautettuja verojen maksusta ovat kuitenkin veronmaksajat, jotka ovat aloittaneet liiketoiminnan Espanjassa ensimmäisen kahden verokauden aikana sekä veronmaksajat, jotka ovat yritystuloveron alaisia ja yksilöt, joiden nettomyynti oli edellisenä vuonna alle miljoona euroa. (Hobbs 2004, 248-249.)

Ajoittaisiin veroihin kuuluva kiinteistövero *Impuesto sobre bienes inmuebles urbana/rústica* eli *IBI* verotetaan vuosittain kaikilta kiinteistöjen omistajilta. Liikekiinteistön vuokralaisen on hyvä tarkistaa sopimus, jotta vero ei tule hänen maksettavakseen, sillä yleensä vuokrantaja maksaa veron. IBI:n määrä muodostuu kiinteistön maarekisteriarvon mukaan. Summa voi olla noin 1,7 % kiinteistön markkina-arvosta, mutta se voi vaihdella kaupungeittain. Paikallinen hallitus laskee kiinteistön arvon, joka perustuu kiinteistön arvioon. Arvioinnissa otetaan huomioon kiinteistön koko, palveluiden ja teiden läheisyys, rakennus ja kaavoitusrajoitukset sekä rakennuksen laatu. On myös hyvä tietää, että IBI on yleensä korkeampi loma- ja rannikkoalueilla sekä provinssien pääkaupungeissa ja suurissa kaupungeissa. Vero määritellään paikallisesti ja siihen vaikuttavat muun muassa äskeittaiset parannukset julkisiin palveluihin sekä paikallishallinnon velan määrä. Lasku lähetetään joka vuosi, jonka summa on maksettava eräpäivään mennessä. Monet paikkakunnat eivät kuitenkaan lähetä laskuja, joten voi olla viisasta järjestää suoraveloitus pankin kautta. (Hobbs 2004, 248-249.)

9.5 Arvonlisävero

Arvonlisävero tunnetaan Espanjassa nimellä *impuesto sobre el valor añadido* eli *IVA*. Kaikkien yritysten on rekisteröitävä arvonlisäverovelvollisiksi. Yritykset, joiden liike vaihto on alle 6 miljoonaa euroa, palauttavat ilmoituksen neljännesvuosittain ja maksavat erääntyvän veron 20 päivän kuluessa kauden päättymisestä. Jos vuotoinen liikevaihto on enemmän, ALV-ilmoitus tulee täyttää kuukausittain. (Hobbs 2004, 245.)

Jotta yritys voi hakea ALV-palautuksia, tulee yrityksen laskuissa näkyä nimet ja veronumerot eli CIF, NIF tai NIE. ALV-petokset ovat yleisiä ja usein maksut maksetaan käteisellä veron välttämiseksi. Arvonlisäveron alaisia toimintoja ovat tavaroiden tai palveluiden toimittaminen, EU:n sisäinen tavaroiden hankkiminen ja tavaroiden tuonti. Tavaroiden tuonti on alisteinen arvonlisäverolle huolimatta siitä onko tavaran tuoja myyjä vai ei. (Hobbs 2004, 245-246; Hampshire 2006, 330.)

Suomen yrittäjien vuonna 2014 tekemän Euroopan arvonlisätaulukon mukaan arvonlisäveroraja Espanjassa on normaalisti 21 prosenttia. On kuitenkin olemassa alennettu neljän ja kymmenen prosentin rajat tietyille tuotteille. Arvonlisäveroa peritään koko Espanjassa ja Baleaareilla. Kanarian saarilla on epäsuora yleisvero *impuesto general indirecto Canario* eli *IGIC*, jota verotetaan 4,5 prosentin mukaan hyödykkeistä ja palveluista. Ceutalla ja Melillalla on vastaavat verot tuotannosta, palveluista ja tuonnista. Useimmiten esimerkiksi kaupoissa ja ravintoloissa arvonlisävero on jo lisätty hintaan, jotta asiakkaan ei sitä tarvitse itse laskea. Joissakin paikoissa voi kuitenkin olla hinnat esitettynä ilman veroja. Laskussa useimmiten lukee onko ALV sisällytetty hintaan eli *IVA incluido* vai tuleeko ALV hinnan päälle eli *más IVA*. (Hobbs 2004, 246-252; Hampshire 2006, 329; Suomen yrittäjät 2014.)

Arvonlisäveronmaksaja on henkilö, jonka velvollisuutena on veloittaa arvonlisävero. Arvonlisäveronmaksajan velvollisuus on ensinnäkin hakea veroviranomaisilta veronumero. Hänen tulee lähettää ilmoitukset toimintojen muutoksesta tai lakkaamisesta, jotka koskevat niiden alisteisuutta ALV:lle. Kirjata ja toimittaa lasku kaikista sen liiketoimista sekä säilyttää niiden kopiot. Hänen tulee myös ylläpitää vaadittua kirjanpitoa. Toimittaa säännöllisesti veroviranomaisten pyynnöstä tietoja yrityksen taloudellisista toimista kolmannen osapuolen kanssa. Maksaa ja ilmoittaa oikeat veromäärät ja palauttaa vuosittainen yhteenveto. Arvonlisävero tulee maksaa kuukausittain tai neljännesvuosittain, riippuen maksajan liikevaihdosta. (Hampshire 2006, 326-330.)

ALV:n maksajilla on yleensä oikeus vähentää verotettavista liiketoimista veloitettu ALV maksettavasta arvonlisäverosta. Jos vuoden lopussa maksetun ALV:n määrä ylittää veloitettun ALV:n määrän, maksajalla on oikeus hyvitykseen. Yleisesti ottaen hyvitystä voidaan pyytää ainoastaan vuoden viimeisen maksuerän kautta kuuden kuukauden kuluessa viimeisen maksun eräpäivästä. (Hampshire 2004, 326-330.)

9.6 Tulovero

Tulovero tunnetaan Espanjassa nimellä *impuesto sobre la renta de las personas físicas* eli *IRPF*. Tulovero koskee ainoastaan Espanjan kansalaisia ja oleskeluluvan omaavia henkilöitä. Ei-oleskelijoita verotetaan eri ohjelman mukaan. Tulovero maksetaan palkasta, eläkkeestä, pääomatuloista, kiinteistö- ja investointituloista. Se koskee myös työntekijän etuuksia esimerkiksi bonuksia, ulkomaanpäivärahoja, kielikoulutusta, autoetua ja niin edelleen. Ne, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia tai, joilla on oma yritys, tulee veroilmoitus palauttaa todellista tuloistaan huolimatta. Työntekijöiden tulovero *retenciones*, vähennetään suoraan palkasta. Näin ollen yksittäiset henkilöt eivät ole vastuussa tuloveron maksamisesta, vaikkakin veroilmoitus on tehtävä. Itsenäisten ammatinharjoittajien kohdalla puhutaan *pago fraccionadosta*, joka tulee maksaa neljännesvuosittain. (Hampshire 2006, 331.)

9.7 Veroilmoitukset

Ne, joiden taloudellinen tilanne on suhteellisen vakaa, voivat palauttaa oman veroilmoituksen, johon tarvittaessa saa apua paikallisesta verotoimistosta Hacienda:sta. Veroilmoituslomakkeita voi ostaa paikallisesta tupakkakaupasta *Estanco:sta* noin 0,30 eurolla tai paikallisesta *Agencia Tributaria*-toimistosta. Mukana tulee myös opaslehtinen ja verotoimisto julkaisee päivitetyn ohjekirjan *Manual Práctico-Renta*, jonka voi ostaa 0,75 eurolla. Kirjassa on muun muassa esimerkkejä veroilmoituksen täyttämisestä ja tulkinta nykyisestä talouslaista. Useat veronmaksajat ja heidän avustajansa täyttävät tuloveroilmoituksen käyttäen apunaan ohjelmaa, jota veroviranomaiset myyvät. Siinä ilmoituksen tekeminen on tehty helpommaksi, kuten se, että tietyt vähennykset lisätään ohjelman ansiosta automaattisesti. (Hobbs 2004, 244-245.)

Veroilmoitus eli *Declaracion sobre la renta de personas físicas* on palautettava 1. toukokuuta-20. kesäkuuta välisenä aikana, mutta jos henkilö on oikeutettu palautuksiin, ilmoituksen jättöaikaa pidennetään 30. kesäkuuta saakka. Yrittäjän, joka työllistää henkilökuntaa on vähennettävä työntekijöiden palkoista tulovero. Veroilmoituksen palauttaminen myöhässä johtaa maksettavan veron korottamiseen. Maksuun voi kuitenkin tarvittaessa pyytää lykkäystä. Veroilmoitukset tulisi palauttaa sen paikkakunnan alueverotoimistoon, jossa henkilö on kirjoilla verotuksen suhteen. Vaihtoehtoisesti veroilmoituksen voi palauttaa ja maksaa pankkiin, joka mahdollistaa rahan siirtämisen pankkiin suoraan tililtä. (Hobbs 2004, 244-245.)

Tulovero maksetaan vuoden jälkikäteen. Jos ansaittu tulo on alle 8000 euroa, tuloveroilmoitusta ei tarvitse palauttaa. Jos henkilöllä on oleskelulupa Espanjassa, viranomaiset pyytävät näyttämään tuloveroilmoituksen oleskelulupaa uusittaessa. On suositeltavaa täyttää negatiivinen veroilmoitus, sen sijaan, että selvittäisi viranomaisille miksi tulot ovat alle 8000 euroa. (Hampshire 2006, 336-337.)

Veroilmoituskaavakkeita on kolmenlaisia. Kaavake 103 on lyhennetty ilmoitus, kaavake 101 yksinkertainen ilmoitus ja kaavake 100 tavallinen ilmoitus. Liikeitoiminnot on ilmoitettava viimeisellä eli tavalisella ilmoituksella, joka on pisin ja monimutkaisin näistä kolmesta. Sen täyttäminen vaatii yleensä

kirjanpitäjän tai veroneuvojan eli *aseor fiscalin* apua. Lisäksi on olemassa myös luonnosilmoitus eli veroehdotus, jonka veroviranomaiset lähettävät pyydettyäessä. Kirjanpitäjän veloitus veroilmoituksen täyttämistä saattaa vaihdella, mutta yksinkertaisen ilmoituksen täyttäminen maksaa noin 35 euroa ja monimutkaisempi ilmoitus maksaa noin 60 euroa. Veroneuvojan on leimautettava veroilmoitus todisteeksi maksamisesta. (Hampshire 2006, 337; Hobbs 2004, 244-245.)

Veroehdotus *Borrador* otettiin käyttöön vuonna 2003. Se on yksinkertainen tapa ilmoittaa tuloistaan. Veroviranomaiset lähettävät veroehdotuksen, joka on arvioitu edellisen vuoden tulojen perusteella. Veronmaksajat, jotka pyytävät edellisen vuoden veroilmoituksessaan merkitsemällä ruksin kohtaan *petición de borrador/datos* saavat luonnoksen postissa maaliskuu-huhtikuun aikana. Luonnoksen saatuaan veronmaksajan on vahvistettava tai muutettava sitä. Jos tiedot ovat oikein, voi veroehdotuksen vahvistaa monella eri tapaa. Vahvistuksen voi tehdä verotoimistossa tai pankissa, johon veroehdotuksen voi palauttaa. Puhelimitse, tekstiviestillä tai internetissä osoitteessa www.agenciaributaria.es. Vahvistaminen onnistuu myös pankkiautomaatilla seuraamalla ohjeita kohdassa *Renta*. (Hampshire 2006, 337.)

Lyhennetty veroilmoituskaavake 103 eli *Declaración abreviada* on kaksi sivuinen. Sitä käyttävät veronmaksajat, joiden tulot koostuvat pääosin eläkkeistä ja investoinneista, jotka ovat jo olleet Espanjan ennakonpidätyksen alaisia. Jos tulot koostuvat eläkkeistä, josta vähennykset on tehty toisessa EU-maassa ja jotka henkilö aikoo vähentää espanjalaisesta veroilmoituksesta, tulee lyhennettyn veroilmoituksen sijaan käyttää yksinkertaista veroilmoitusta. (Hampshire 2006, 338.)

Yksinkertainen veroilmoituskaavake 101 eli *Declaración simplificada* on viisi sivuinen. Yksinkertainen veroilmoitus on henkilöille, joilla on sama tulonlähde (yleensä alle 600 000 euroa) kuin lyhennetyssä veroilmoituksessa, sekä tuloja vuokraamisesta, tietyistä liiketoimista, maataloustuloja ja pääomatuloja pysävän kodin myymisestä, jonka kokonaisvoitto sijoitetaan uuteen asuntoon Espanjassa. (Hampshire 2006, 338.)

Normaali veroilmoituskaavake 100 eli *Declaración ordinaria* koostuu 13 sivusta, ja se on tarkoitettu henkilöille, joiden tulot ovat muista lähteistä, kuin mitä edellä on mainittu sekä yrityksille. (Hampshire 2006, 338.)

Ellei veroa ole vähennetty jo aiemmin, vero maksetaan Espanjassa samaan aikaan, kun veroilmoitus tehdään. Vero voidaan maksaa joko kokonaan kerralla, tai 60 prosenttia veroilmoituksen kanssa ja loput seuraavan marraskuun 5. päivänä. Maksu on tehtävä käteisellä tai sähköisesti pankissa palautettaessa veroilmoitusta. Veron maksaminen myöhässä johtaa yleensä 20 prosentin korotukseen. Veroilmoituksen kopioita tulisi säilyttää vähintään viisi vuotta, joka on enimmäisaika, jolloin ilmoitukset voi tarkastaa veroviranomainen. (Hampshire 2006, 339; Hobbs, 253.)

10 RAHOITUS

Oma pääoma on tärkeää yritystä perustaessa ja vähintään noin 20 prosenttia hankkeen koko pääomatarpeesta olisi hyvä olla olemassa. Yrittäjällä tulisi olla omaa rahaa käytettävissä ja sen tulisi riittää vähintään reiluksi puoleksi vuodeksi yrityksen perustamisesta lähtien. Usein yleisin vieras pääoman lähde on puolestaan pankkilaina. On hyvä tiedostaa, että vaikka ulkomaalaisten yrittäjien on mahdollista hakea lainaa espanjanlaisista pankeista, sen saaminen voi olla vaikeaa. Talouskriisin vuoksi pankit ovat lainojen antamisessa tiukempia ja ne vaativat tarkkoja liiketoimintasuunnitelmia vastineeksi. Tarkasti liiketoiminnan kassavirtaa analysoineille myönnetään helpommin lainaa. Lainan määrä ei saa olla enempää kuin mitä yritykseen on sijoitettu. Lainojen korkotasot vaihtelevat huomattavasti. (Holopainen 2011, 155; Hobbs 2004, 195.)

Lainaa hakiessa on selvitettävä mikä pankki kannattaa valita. Pankin olisi hyvä sijaita samalla paikkakunnalla kuin tuleva yritys ja kannattaa myös selvittää, mikä pankki on aiemminkin myöntänyt saman toimialan yrityksille lainaa. Ulkomaalaisiin voidaan suhtautua nihkeämmin ja heiltä vaaditaan usein tiukempia takuita. Lainaa hakiessa yrittäjällä tulee olla liiketoimintasuunnitelman lisäksi myös yksityiskohtainen lainan takaisinmaksusuunnitelma. (Holopainen 2011, 155; Hobbs 2004, 195.)

Rahoitukseksi uudelle yritykselle pääoman ja lainan lisäksi ulkomaalaisen yrittäjän on myös mahdollista saada taloudellisia tukia samalla tavalla kuin espanjalaistenkin. Espanjan hajautettu hallinto luo kuitenkin monimutkaisen verkoston Euroopan unionin, valtionhallituksen, autonomisten alueiden ja jopa kuntien tarjoamien tukien välille. Hämmennykseltä ei voi välttyä, kun mukaan lisätään vielä aluekohtaiset tuet, teollisuuskohtaiset apurahat, työllistämisen- ja koulutustuet, sekä verohelpotukset. (Hobbs 2004, 196.)

Hyvä puoli Espanjan tuissa on se, että teoriassa uusille yrityksille on saatavissa paljon apua, joiden puoleen kääntyä. Käytännössä rahan saaminen voi olla paljon vaikeampaa. Jos onnistuu saamaan tuen, se voidaan perua viime hetkellä tai se voi olla vasta kahden vuoden päästä invenstointien jälkeen. Viisasta on siis olla laskematta tukia ja apurahoja liiketoiminnan kannattavuutta ja rahoitusta laskiessa, mutta aina on hyvä tarkistaa tapauskohtaisesti yritystä perustaessa onko omalla kohdalla mahdollista saada tukia. Projektin tulisi aina olla kannattava ilman tukia ja apurahoja, ja jos sellaisia onnistuu saamaan, niin niitä tulisi ajatella bonuksena. (Hobbs 2004, 196-197.)

11 VAKUUTUS

Pohjoismaiden tapaan myös Espanjassa voi nykyään yritysvarakuutukseen sisällyttää sekä rakennuksen että irtaimiston. Lisäksi kiinteistöä varten otetaan varakuutus, vaikka liikehuoneisto olisi vuokrattu, jos yrittäjä ja vuokranantaja siitä sopivat tai jos yrittäjä on tehnyt kiinteistössä muutostöitä, mikä on erittäin tavallista Espanjassa. Useimmiten yrittäjä vuokraa sisustamattoman liiketilan ja tekee tai teettää koko sisustuksen omaan toimintaansa sopivaksi. (Westerdahl 2001, 239; Hobbs 258.)

Yrittäjän on suositeltavaa ottaa myös vastuuvakuutus. Vastuuvakuutuksen arvoa suositellaan korotettavaksi, koska EU:n säännöt muun muassa tuotevastuusta voivat tulevaisuudessa johtaa nykyistä suurempiin vahingon korvauksiin. Yritysvarakuutuksen voidaan lisätä myös henki-, sairaus-, tapaturma tai eläkevakuutus sekä yrityksen autot. Yritysvarakuutuksiin ja tietyn toimialan varakuutuksiin perehtyneitä varakuutusyhtiöitä on Espanjassa satoja. Varakuutusyhtiötä valittaessa kannattaa kuitenkin olla todella tarkka, sillä Espanjassa varakuutusmyyjät työskentelevät usein komissiolla, ja näin ollen he yrittävät myydä varakuutuksia, jotka tuottavat eniten heille. Valittaessa varakuutusyhtiötä on hyvä tehdä muutama puhelinsoitto ja käydä yhtiössä, ennen sopimuksen solmimista. Näin saa käsityksen millaisia sopimuksia on tarjolla ja kenties säästää rahaa. (Westerdahl 2001, 239; Hobbs, 258.)

Varakuutus sopimukset kestävät Espanjassa yleensä vuoden. On kuitenkin melko yleistä, että sopimukset jatkuvat automaattisesti ellei sopimusta ole peruttu 2-3 kuukautta aikaisemmin tiettyyn päivämäärään mennessä. Yrittäjän tulee olla siis tarkkana millaisena sopimuksen allekirjottaa, jotta välttyy ylimääräisiltä kuluilta. Suositeltavaa on pyytää asiantuntijan apua sopimusta tarkistaessa kuten omalta kirjuri-pitäjältä, gestorilta tai lakimieheltä. Varakuutuksen hinta riippuu varakuutuksen suuruudesta ja muista tekijöistä kuten yrityksen sijainnista. Karkeasti sanottuna noin 250 euroa vuodessa on keskiarvo pienen yrityksen varakuutuksen hinnalle. Sopimuksen peruuttaminen kesken sopimuskauden on mahdollista, jos esimerkiksi sopimuksen ehdot tai varakuutusmaksut muuttuvat. Kaikki muutokset ja peruutukset tulee tehdä kirjallisesti. (Hobbs 2004, 259.)

12 HYVÄ TIETÄÄ

Muutamia asioita, joita uuden yrittäjän on hyvä tietää Espanjasta. Asiat voivat olla hyvinkin erilaisia verrattuna tulevan yrittäjän kotimaahan verrattuna.

12.1 Työmarkkinat

Espanjan työttömyysaste on ollut usean vuoden ajan EU-maiden korkeimpia. Espanjalla on Euroopan toiseksi korkein työttömyysaste, korkein Euroopan työttömyysaste on Kreikalla. Suomen kaupalehden mukaan 23. huhtikuuta 2015 tehdyssä artikkelissa, kerrottiin Espanjan työttömyysasteen olevan vuonna 2014 tammi-maaliskuussa 26,9 prosenttia. Noin kolme neljästä avoimesta työpaikasta liittyy jotenkin palveluun. Palveluala työllistää suurimman osan työntekijöistä, vaikka alalla on korkea kausivaihtelua johtuen turistien sesongeista sekä catering-alasta. Yle uutisten tekemän artikkelin mukaan 25.2.2015 Espanjassa on Euroopan korkein nuorten työttömyysaste, joka on yli 50 prosenttia. Työmahdollisuuksien puutteista kertoo myös se, että lähes kahdeksan kymmenestä alle 30-vuotiaasta espanjalaista asuu yhä kotona vanhempiensa kanssa. Yle uutisten tekemän artikkelin mukaan 25.2.2015 Espanjassa on Euroopan korkein nuorten työttömyysaste, joka on yli 50 prosenttia. Työmahdollisuuksien puutteista kertoo myös se, että lähes kahdeksan kymmenestä alle 30-vuotiaasta espanjalaista asuu yhä kotona vanhempiensa kanssa. (Hampshire 2006, 24-25; Kaupalehti 2015; Yle 2015.)

12.2 Harmaa talous ja verorikkomukset

Harmaa talous *economia sumergida*, on valitettavasti merkittävä piirre Espanjan työmarkkinoilla. Yksi syy harmaaseen talouteen on Espanjan käteiskulttuuri. Työmarkkinoilla on laittomia maahanmuuttajia, jotka hyväksyvät alhaiset palkanmaksut käteisellä epäpätevästä työstä, sekä työnantajat, jotka vaativat erittäin alhaisen palkkauksen työvoimaa, on luonut tämän kukoistavan laittoman talouden. Ongelmaa pahentavat työnantajien sosiaaliturvavollisuudet. Laittoman työntekijän palkkaaminen saattaa määrittää eron kannattavuuden ja tappion välille. Laittomia työntekijöitä vaaditaan usein tekemään kohtuuttoman pitkiä työpäiviä huonoissa, joskus jopa vaarallisissa olosuhteissa. Nykyään työtarkastajat tekevät enemmän tarkastuksia. Yritystä sakotetaan jokaisesta laittomasta työntekijästä erikseen ja rangaistukset alkavat noin 3000 eurosta. (Hobbs 2004, 270.)

Uuden verolain mukaan verojen maksamatta jättämisestä voidaan rangaista summalla, joka vaihtelee riippuen maksamattomista veroista noin 50 prosentin ja 150 prosentin välillä. Jossain tapauksissa se voi viedä myös oikeuden verohelpotuksiin, valtion tukiin ja eston tehdä sopimuksia valtion laitosten kanssa jopa viideksi vuodeksi. Verovelan myöhästyminen lisää 5 prosenttia maksuun, jos maksu suoritetaan kolmen kuukauden kuluessa. 10 prosentin lisämaksu tulee puolestaan, jos maksu suoritetaan kolmen ja kuuden kuukauden välillä. Jos maksu viivästyy yli kuusi kuukautta, mutta kuitenkin alle vuoden siihen lisätään 15 prosenttia. Jos maksu viivästyy yli vuoden, siihen lisätään 20 prosenttia sekä viivästyskorko. Yritysten tehdessä verorikkomuksen, sen johto saattaa joutua yhteisvastuuseen sakon maksusta, jos se on osallistunut tai antanut myöntymyksensä rikkomukselle. (Hobbs 2004, 252-253.)

12.3 Maksut

Yksi merkittävimmistä kustannuksista yrittäjälle työntekijöiden palkaamisessa on heidän sosiaaliturvamaksunsa. Maksu on jaettu työntekijän ja työnantajan välille, mutta työnantaja maksaa suurimman osan omien sosiaaliturvamaksujensa lisäksi. Sosiaaliturvamaksut lasketaan prosentteina työntekijän bruttopalkasta. Sosiaaliturvamaksut perustuvat viralliselle palkkarajalle, jotka ovat luokiteltu eri ammattien mukaan. Esimerkiksi vuonna 2004 maksut olivat 28,3 prosenttia palkasta. Työntekijän osuus oli noin 4,7 prosenttia. Työnantajan maksut olivat paljon korkeammat eli noin 23,6 prosenttia. (Hobbs 2004, 276.)

12.4 Terveydenhuolto

Julkiseen terveydenhoitoon kuuluvat perushammashuolto, yleis- ja erikoissairaanhoidon, sairaalakustannukset, laboratoriapalvelut, lääkkeet, äitiyspalvelut, apuvälineet sekä sairaankuljetus. Työntekijän sairastuessa hän saa prosenttiosuuden palkastaan. Myös yrittäjä saa 60 prosenttia peruskuukausipalkastaan ensimmäisen 20 päivän ajan ja sen jälkeen 75 prosenttia, jos hänellä on lääkärintodistus, siitä, ettei hän kykene hoitamaan normaalia toimeaan. (Hampshire 2006, 266-267.)

Sosiaaliturvamaksut oikeuttavat terveydenhoidon etuihin Espanjan kansallisen terveysjärjestelmän *Instituto Nacional de Salud, INSALUDin* piirissä. INSALUDIin rekisteröitymisen jälkeen saa elektronisen sosiaaliturvakortin sekä tietoa terveydenhoidon toiminnasta ja kustannuksista. (Hampshire 2006, 266-267.)

13 YHTEENVETO JA POHDINTA

Yrittäjyys ei tule onnistumaan pelkästään perustamalla oma yritys. Yrittäjäksi pyrkivällä tulee ammattitaidon lisäksi olla tietynlainen vahva luonteenpiirre ja asenne yrittämiseen. Omien vahvuuksien ja heikkouksien tiedostaminen on tärkeää, jotta niitä osaa kehittää jatkossa. Yrittäjän ei tarvitse eikä pidä osata kaikkea, mutta apua pitää osata pyytää ja hakea. Espanjassa sosiaalinen kanssakäyminen on vielä tärkeämpää kuin Suomessa. Suhteiden luominen ja verkostoituminen sekä ihmisuhteisiin panostaminen on tärkeää niin henkilökohtaisessa kuin liike-elämässäkin. Ilman apujoukkoa ja tukiverkosta yrittäjä ei pärjää. Haastatellessani yrittäjiä Espanjassa, sain sen kuvan, että yrityksen perustamiseen liittyvissä asioissa ei loppujen lopuksi ollut kestänyt niin kauan, kuin yleensä ajatellaan. Liekkö aika kullannut muistot, sillä haastattelemani yrittäjät ovat toimineet useamman vuoden yrittäjänä Espanjassa tai onko hyvä kirjanpitäjä ja hänen laaja osaaminen, apu ja valtuudet ollut syy nopeaan yritystoiminnan käynnistämiseen. Toisaalta kyseisillä yrittäjillä ei ole ollut omaa yritystä omisssa kotimaissaan, joten heillä ei ole ollut lähtökohtia joihin verrata, vaan he ovat olleet ensikertalaisia yritystä perustaessa.

Perusteelliset taustatoimet, espanjalaisiin tapoihin ja kulttuuriin tutustuminen ja hyvä liikeidea ovat pohja menestyvälle yritykselle. Suunnitteluun ja kehittämiseen tulee varata aikaa ja panostaa etukäteen. Vankan ammattitaidon lisäksi, on hyvä saada erilaisia työkokemuksia nimenomaan Espanjassa, jotta pääsee näkemään läheltä työntekijän roolissa yrittäjän arkea ja tutustumaan muun muassa hallinnollisiin asioihin. Vakuuttava ja kattava liiketoimintasuunnitelma auttaa rahoituksen saamisessa sekä se on tärkeä työkalu yrittäjälle ja yritykselle.

Espanja on täynnä ulkomaalaisten yrittäjien perustamia ravintoloita ja ravintoloita ylipäätänsä. Kilpailu on kovaa, uusia ravintoloita tulee pinnalle, mutta myös valitettevasti menee konkurssiinkin. Näin ollen on elintärkeää tutkia markkinoita, kilpailutilannetta ja asiakkaiden tarpeita sekä asiakaskohderyhmää ennen ravintolan perustamista. Yritystä perustaessa on oltava realistinen. Lämpimän auringon alla työskenteleminen voi olla houkuttelevaa, mutta yritystoiminta on rankkaa, aikaa vievää ja voittoa tehdäkseen todella taisteltava. Yrittäjän työ on karkeasti sanottuna ympärivuorokautista, vaikka varsinaista fyysistä työtä yrittäjä ei tekisikään koko päivää tai edes päivittäin. Yrittäjän täytyy olla koko ajan valveilla menoista, kuluista, ravintolassa tapahtuvista asioista, kehittää ja muuttaa asioita ja olla niin sanotusti joka paikan höylänä.

Vaikka Espanjassa riittää juridisia kiemuroita, säännökset voivat olla hankalia ymmärtää tai ne muuttuvat nopeasti ja ajoittain tietynlaista luovuutta tulee käyttää viranomaisten kanssa, on kuitenkin vain asennekysymys miten maan tapoihin haluaa suhtautua. Esimerkiksi yritysmuodoissa tai verotuksessa ei löydy niin merkittäviä eroja verrattuna esimerkiksi Pohjoismaihin, mutta suurimmaksi osaksi eroja huomaa tietyissä hallinnollisissa asioissa ja kulttuurieroissa. Niinkuin yrittäjille tehdyissä haastatteluissani kävi ilmi, ei asiat loppujen lopuksi niin hankalia ole ymmärtää ja toteuttaa, vaikka ne poikkeavatkin oman kotimaan käytännöistä. Erilaisiin tapoihin tulee vain sopeutua, kun aikoo toimia uudessa ympäristössä. Espanjankielen omaaminen on elintärkeää, jotta pystyy hoitamaan

asiat espanjaksi ja näin myös saada kenties parempaa palvelua. Kielen osaaminen on myös tärkeää verkostoitumisessa ja suhteiden luomisessa. Kun hallinnolliset alkujärjestelyt ravintolaa perustaessa on saatu hoidettua, ovat asiat melko mutkattomia loppujen lopuksi. Se mikä minut yllättää edelleenkin joka kerta Espanjan työelämässä, on harmaatalous ja siihen liittyvä käteiskulttuuri. Myöskin tietyt vaikeat juridiset asiat, esimerkiksi yhtenäistä tietoa on vaikea löytää internetistä ja yrittäjät eivät usein osaa vastata verotukseen liittyviin kysymyksiin, vaan vastaus on yleensä, että kirjanpitäjä tai gestor hoitaa kyseiset asiat. Tämän vuoksi, joidenkin asioiden selvittäminen opinnäytetyöhön oli erittäin vaikeaa, sillä espanjalaiset nettisivut ovat useimmiten todella sekavia, eikä vastauksia löydy hetkessä.

Juridiset asiat saattavat vaikuttaa negatiivisilta, mutta oikeasti on kyse vain siitä, miten asioihin suhtautuu. Hyviä huomioita, joihin itse olen kiinnittänyt huomiota työskennellessäni erilaisissa ravintoloissa Espanjassa ovat muun muassa tavaran toimittaminen pienissä erissä usempana päivänä, näin tuotteet eivät pilaannu tai vie tilaa varastossa, koska yleensä tilat ovat muutenkin pienet. Näin yrittäjä pysyy myös perillä helpommin, mitkä tuotteet myyvät parhaiten ja mitkä huonoiten. Näin on myös helpompi huomata, tarvitseeko jotakin tuotetta tilata enää ollenkaan, jos se ei ole myyvä ja minkä korvaavan tuotteen tilalle voisi ottaa. Laskujen maksaminen käteisellä heti (ainakin pienissä ja keskisuurissa ravintoloissa), kun tavarat on toimitettu ravintolaan. Näin yrittäjä pysyy perillä menoista ja kuluista, eikä hänellä ole työpäivän päätteeksi maksettavana laskuja. Tämä tietysti edellyttää sen, että ravintolassa on riittävästi käteistä kassassa ja se on turvallisesti piilotettu, jotta välttyään mahdollisilta näpistyksiltä ja varkauksilta. Löysä alkoholilaki tai oikeastaan sen kokonaan puuttuminen esimerkiksi asiakas saa ostaa ravintolasta alkoholia mukaansa, alkoholia ei mitata tai säännöstellä ja sitä myydään mihin kellonaikaan tahansa. Löysät aukioloajat, joka tarkoittaa ettei ravintoloissa ja baareissa oli minuutin tarkkaa valomerkkiä tai sulkemisaikaa, vaan paikka suljetaan, kun viimeiset asiakkaat ovat lähteneet. Halpa hintataso asiakkaalle, mutta myös yrittäjälle. Tuotteet, raaka-aineet ja työvoima ovat halvempia kuin esimerkiksi Pohjoismaissa, ja näin ollen myytävien tuotteiden hinta on edullinen asiakkaille, mutta kuitenkin niin, että yrittäjä pystyy tekemään voittoa. Markkinointiin ja mainontaan liittyvät löysät säännökset verrattuna esimerkiksi Suomen lainsäädäntöön, jossa ravintolat eivät saa esimerkiksi käyttää alkoholiin viittavia mainoksia ravintolan ulkopuolella. Kun ravintolat saavat toimia vapaammin, ovat ravintolat paljon personaalisempia, joka lisää asiakastyytyväisyyttä.

Opinnäytetyön tekeminen ravintolan perustamisesta Espanjaan vain vahvasti omia ajatuksia. Helppoa yritystoiminnan käynnistäminen ja sen ylläpitäminen ei tule olemaan, mutta niin en ole koskaan ajatellutkaan. Menestyvien yrittäjien kanssa keskustelu loi uskoa, että aloittamalla pienestä toiminnasta suunta on vain ylöspäin, kun perusasiat ja taustatyö on tehty hyvin ja, kun on myös itse valmis tekemään kovasti töitä. Opinnäytetyö on hyvä alku, josta on hyvä lähteä syventämään tarvittavia tietoja konkreettisesti omaa ravintolaa varten.

Opinnäytetyön laatiminen oli mielekästä, mutta haastavaa työtä. Aloitin opinnäytetyön tekemisen toukokuussa 2015 etsimällä materiaalia, tutkimalla eri sivustoja ja tekemällä haastattelukysymykset yrittäjille kesää varten. Työstin myös alustavaa sisällysluettelo ja näin kasasin kokoon aihealueita,

joista halusin kirjoittaa. Jätin varsinaisen kirjoitustyön niin sanotusti hautumaan kesäksi. Kesällä työskentelin Mallorcalla ravintolassa päätarjoilijana, jolloin pääsin hieman käsiksi hallinnollisiin asioihin, käteiskulttuuriin ja maan omiin toimintatapoihin työelämässä. Kesällä tein myös suulliset haastattelut yrittäjille ja ikään kuin seurasin työn lomassa maan toimintatapoja yrittäjän näkökulmasta. Syksyllä palasin kouluun ja varsinaista kirjoitustyötä tein lokakuun ja tammikuun välisenä aikana.

Yksi opinnäytetyön tekemisen haasteista oli ajan löytäminen kirjoittamiselle ja siihen paneutuminen. Vaikka aihe oli itselle mielenkiintoinen ja asiat tiedossa, joista halusin kirjoittaa, työn Suomessa ja etätöiden tekeminen Mallorcalle sekä koulun yhdistäminen tuotti välillä hieman päänvaivaa. Asiaa ei yhtään myöskään helpottanut opinnäytetyön jälkeen hämmöttävä muutto Espanjaan, joka vei aina hetkellisesti keskittymistä kirjoitusprojektista. Toisaalta, se antoi kuitenkin myös energiaa kirjoittamiseen. Haastavaksi opinnäytetyön kirjoittamisen teki myös muun muassa, se että käytännössä kaikki materiaali oli vieraalla kielellä ja ajankohtaisten tietojen löytäminen oli todella hankalaa, jopa espanjaksi. Espanjalaiset internet sivustot ovat usein sekavia, hankala lukuisia ja aina niiden ajankohtaisuudesta ei ole varmuutta. Jopa joidenkin virallisten sivujen välillä tiedot voivat olla poikkeavia eikä niissä ole aina merkitty millon tiedot on päivitetty. Vaikka koin, että ymmärsin vieraskieliset tekstit melko hyvin, niiden kääntäminen tuotti joskus hankaluutta, sillä asiat eivät ole niin helppoja suomenkielelläkään kuten verotukseen liittyvät asiat ja muut juridiset asiat.

Mielekkääksi opinnäytetyön laatiminen teki oma henkilökohtainen kiinnostus asiaan ja haave omasta ravintolasta Espanjassa. Opinnäytetyöstäni on varmasti itselle hyötyä jatkossa, tiedostan millaisia asioita tulee ottaa huomioon ja mistä lähteä pyytämään lisätietoa sekä apua uuden yrityksen perustamiseen liittyvissä asioissa. Valinnaisena aineena olen tehnyt myös yritysopintoja, jossa paneudutaan oman liikeidean kehittämiseen. Yritysopinnoissa olen kehitellyt liikeidea ja muita konkreettisia asioita ravintolaan liittyen ja puolestaan opinnäytetyössäni olen käsitellyt enemmän juridisia asioita. Näin ollen olen ikään kuin koonnut kaksi opasta itselleni koskien ravintolatoimen aloittamista Espanjassa. Voin myöhemmin palata näihin tietoihin sekä päivittää niitä tarvittaessa itselleni.

Tein opinnäytetyön yksin ja ilman ulkopuolista toimeksiantajaa. Koin, että haluan tehdä opinnäytetyön täysin siitä aiheesta, joka minua itseäni kiinnostaa ja tulee hyödyttämään jatkossakin, ilman ulkopuolisen toimeksiantajan määräämiä raameja. Halusin myös tehdä opinnäytetyötä oman aikataulun mukaan, jotta kirjottamisen aikatauluttaminen olisi helpompi sovittaa omaan jo valmiiksi kiireeseen elämään.

Opinnäytetyöni reliabiliteettia eli luotettavuutta pystytään todistamaan, sillä, että käytin luotettavia lähteitä ja luotettavia haastateltavia. Lähteinä olen käyttänyt kirjallisuutta ja luotettavia internet lähteitä. Haastateltavat olivat luotettavia, koska he ovat itse joutuneet etsimään vastauksia samoihin kysymyksiin, kun käynnistivät oman yritystoimintansa. He ovat päivittäin tekemisessä juridisten ja hallinnollisten asioiden kanssa ja asioivat viikottain kirjanpitäjän, gestorin, lakimiehen tai muiden hallinnollisista asioista vastaavien henkilöiden kanssa. Molemmilla yrittäjillä on myös pitkä työkokemus ravintola-alalta. Haastattelujen läpikäyminen ja niiden tulkitseminen oli luotettavaa, koska haastattelut olivat nauhoitettuja ja ne kirjoitettiin suoraan siinä muodossa, kun haastateltavat sanoivat asiat.

Ravintolan perustaminen Espanjaan on ollut pitkään mielessä, joten joka tapauksessa jossain vaiheessa olisi ollut ajankohtaista etsiä kyseistä tietoa, jota olen nyt käyttänyt opinnäytetyössäni. Toisaalta yksinään tehtävä opinnäytetyö on haasteellista, sillä kirjoittajan täytyy itse selvittää ongelma-kohtista ja miettiä niihin ratkaisut. Myös kirjottamisalueen rajausta täytyy hallita, ettei yksinään tehtävä opinnäytetyö lähde paisumaan liian suureksi kokonaisuudeksi. Jos olisin tehnyt opinnäytetyön parityönä, opinnäytetyötä olisi voinut laajentaa ottamalla mukaan konkreettisesti tulevaa yritystä koskevia asioita kuten liiketoimintasuunnitelman, johon olisi sisällytetty markkinatutkimus, asiakasryhmän segmentointi sekä benchmarking eli yritystä olisi verrattu muihin samantyyliisiin yrityksiin. Parityönä olisi voinut myös miettiä uuden yrityksen markkinointia, rahoitussuunnitelmaa ja niin edelleen. Kuitenkin yksilötyönä kaikkien edellä mainittujen asioiden läpikäyminen olisi reilusti ylittänyt vaaditun työmäärän.

Tavoitteeni oli laatia helppolukuinen opas suomalaiselle henkilölle, joka haluaa perustaa ravintolan Espanjaan. Rajasin opinnäytetyötäni nimenomaan ravintola sanalla yrityksen sijaan ja näin opinnäytetyö painottuikin niihin asioihin, jotka koskevat lähinnä ravintolan perustamista Espanjaan. Toki ravintolan ja minkä tahansa muun yrityksen perustamisessa on useita samoja asioita, mutta on hyvä muistaa että eri alan yrityksessä voi jotkut asiat mennä erillä tavoin kuin ravintolaa perustaessa. Esimerkkinä joihinkin yrityksiin voi tarvita erillisen toimiluvan, akateemisen pätevyyden tunnustamisen tai yrittäjän tulee ottaa huomioon erilaisia byrokraattisia seikkoja ja niin edelleen.

Mielestäni onnistuin tavoitteessani hyvin. Opinnäytetyöni on helppolukuinen ja sisällysluettelon perusteella on helppo etsiä asioita, jotka kiinnostavat lukijaa. Onnistuin löytämään haluamani tiedot, vaikka välillä ajankohtaisen tiedon löytäminen sekä espanjankielisen materiaalin hyödyntäminen oli hankalaa. Opinnäytetyö sisältää asiat, jotka uusi ravintola yrittäjä tulee kohtaamaan. Tietenkään kaikkea ei pysty ennustamaan ja eteen tulee varmasti monia asioita, jotka huomaa vasta yrittäjänä. Perustiedot, joihin olen päässyt käsiksi on kuitenkin hyvä alku uutta yritystä perustaessa ja apu, kun haluaa lähteä etsimään lisätietoa. Espanjan byrokraattisessa maailmassa monet asiat muuttuvat jatkuvasti ja on hyvä selvittää päivittyneet tiedot esimerkiksi kaupungintalolta uutta yritystä perustaessa. Jälkiviisaana, jos voisin tehdä jotakin toisin tai paremmin, olisin halunnut haastatella enemmän ulkomaalaisia yrittäjiä Mallorcalla. Kokonaisuutena olen kuitenkin erittäin tyytyväinen opinnäytetyöhöni.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

Angloinfo, 2000-2016. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-29-9.] Saatavissa:

<http://spain.angloinfo.com/moving/residency/nie-number/>

Asesoría MOP Consulting, 2003-2011. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-20-11.] Saatavissa:

<http://www.mopconsulting.com/fi/kysymykset.htm>

EUROPA, Sinun Eurooppasi. Eu-Yrityksen perustaminen. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-16-11]. Saatavissa:

http://europa.eu/youreurope/business/start-grow/start-ups/index_fi.htm

GARRIGUES, 2013. Investing in Spain- Guide to business in Spain. Madrid. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-23-11]. Saatavissa:

<http://www.investinspain.org/invest/wcm/idc/groups/public/documents/documento/mda0/mzi2/~edisp/4326192.pdf>

GESTOR, 6.2.2016. Puhelin haastattelu Suomesta Mallorcalle, Incaan.

HAMPSHIRE, David, 2006. Living and working in Spain. London: Survival Books.

HOBBS, Guy, 2004. Starting a business in Spain. Oxford: Vacation work.

HOLOPAINEN, Tuulikki, 2011. Yrityksen perustamisopas käytännön perustamistoimet. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Kaupparehti, 2015-23-4. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-6-2]. Saatavissa:

<http://www.kaupparehti.fi/uutiset/espanjan-tyottomyysaste-nousi/A5p3Sizz>

NIF 2015. Número de Identificación Fiscal - NIF. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-05-01.] Saatavissa:

<http://www.nif.com.es>

On The Pulse of Spain, 2015. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-7-02]. Saatavissa:

<http://www.onthepulse.es/spanish-guides/guide-claiming-unemployment-benefit-in-spain-150121#>

RAVINTOLAYRITTÄJÄ 1, 17.8.2015. Haastattelu. Mallorca, Alcudia.

RAVINTOLAYRITTÄJÄ 2, 17.8.2015. Haastattelu. Mallorca, Alcudia.

Spain Expat, 2000-2016. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-16-11.] Saatavissa:

http://www.spainexpat.com/spain/information/id_numbers_in_spain/

Yle-uutiset 2015-25-2. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-6-2.] Saatavissa:

http://yle.fi/uutiset/espanjassa_tyottomuus_laskussa__talousreformit_ja_halpa_oljy_katkaisivat_syoksykierteen/7825377

Suomen yrittäjät, 2014-16-06. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-6-02]. Saatavissa:

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verotus/arvonlisaverokannateumaissa/>

WESTERDAHL, Stig, 2000. Askelmerkit Espanjaan. Helsinki: Olé-kustantamo/S.I. Media.

LIITE 1: SUULLISEN HAASTATTELUN TAUSTAKYSYMYKSET ENGLANNIKSI

The interview

Background

What's your name? How old are you? Where are you from? What is your profession?

What kind of education you have? How about your work background?

Do you have spanish nationality?

What are the benefits you have had of Residencia?

Why did you wanted to become an entrepreneur and start your own company?

Have you been an entrepreneur earlier?

Why did you wanted to start company in Spain?

Have you worked in Spain before?

Did you have other countries or places as a option? Or was it like you definetely want to have own restaurant in Spain? Why?

Starting a business in Spain

Is there differences between your home country and Spain when starting a business?

What positive things you find about starting a business in Spain? (Like taxation, law etc. ?)

How about negative things?

What problems have you faced as an entrepreneur?

What was the easiest thing when starting a business in Spain? How about the most difficult one?

What company form you have in your company?

How spanish people has react to foreign entrepreneurs?

Have you had language problems?

Have you noticed some weird or difficult things related to starting a business in Spain?

Is there still some things you don't really understand, but you just do it, because you have to?
For example with paper work, authorities etc.

What licenses you had to get? How much they cost?

Other

Is there corruption in Spain?

How does it reflect in business world in Spain?

How authorities work in Spain? Are they reliable?

Do you know is there an office where you can do you all the paper work in one place?

How many offices you need to handle all the paper work?

How long it took to deal all paper work?

Have you had any help from lawyer or interpreter?

Do they control regulations and laws in Spain?

Is there alcohol legislation or alcohol license permits?

Is there hygiene inspections for restaurants?

Do all employees have to have a hygiene certificate?

LIITE 2: SUULLISEN HAASTATTELUN TAUSTAKYSYMYKSET SUOMEKSI

Haastattelu kysymykset**Tausta**

Kuka olet, mistä olet kotoisin, ikä, ammatti?

Millainen koulutus/työtausta sinulla on?

Onko sinulla Espanjan kansallisuus?

Mitä hyötyä sinulle on ollut Residenciasta?

Miksi halusit perustaa oman yrityksen?

Oletko toiminut yrittäjänä ennen?

Miksi halusit perustaa yrityksen juuri Espanjaan/Mallorcalle/Alcudiaan?

Oletko työskennellyt Espanjassa työntekijänä?

Oliko sinulla muita maita/paikkoja vaihtoehtoina yrityksen perustamiseen?

Yrityksen perustaminen Espanjaan

Mitkä ovat suurimmat erot yritystä perustaessa verrattuna kotimaahasi?

Entä yritys maailmassa yleensä?

Mitä positiivisia puolia yrityksen perustamisessa Espanjaan on?

Entä negatiivisia?

Mitä ongelmia olet kohdannut yrittäjänä?

Miten espanjalaiset suhtautuvat ulkomaalaiseen yrittäjään?

Oletko kohdannut kieliongelmiä?

Mikä yrityksen perustamisessa Espanjaan oli helpointa? Vaikeinta?

Oletko huomannut jotain outoja/vaikeita asioita yrityksen perustamiseen liittyen?

Onko jotain asioita mitä et vielääkään ymmärrä yrityksen perustamiseen liittyen, mutta teet niin koska täytyy?

Mitä lisenssejä piti hankkia? Paljonko ne maksoi?

Kauanko paperiasioiden hoitamisessa kesti?

Millainen yritysmuoto yrityksessäsi on? Miksi?

Yleistä

Ilmeneekö Espanjassa korruptiota?

Kuinka viranomaiset toimivat Espanjassa?

Onko Mallorcalla olemassa toimistoa, jossa voisi hoitaa kaikki yritykseen liittyvät asiat kerralla?

Kuinka monta eri toimistoa tarvitsit lupien ja paperiasioiden hoitoon?

Oletko joutunut käyttämään lakimiehen/tulkin apua?

Valvotaanko Espanjassa säädöksiä/ lakeja?

Onko olemassa alkoholilainsäädäntöä/anniskelulupia?

Tehdäänkö ravintoloihin hygieniatarkastuksia?

Täytyykö kaikilla työntekijöillä olla hygieniatodistus?

Yritys

Omistatko yrityksen liiketilan vai oletteko vuokralla? Paljonko vuokra on?

Ketä henkilöitä liittyy yritystoimintaan henkilökunnan lisäksi?

Oletko tehnyt liiketoiminta suunnitelman?

Kauanko suunnittelit ravintolan perustamista?

Miten rahoitit yrityksen perustamisen?

Haitko lainaa Espanjasta vai omasta kotimaasta?

Paljonko sinulla oli pääomaa? Miten kauan kesti tienata se?

Mitä eri veroja joudut yrittäjänä maksamaan?

Oletko saanut jotain tukia esim. EU:lta tms?

Jos saisit tehdä jotain toisin yrityksen perustamisessa, mitä tekisit?

LIITE 3: NIE-NUMERON HAKEMUSLOMAKE

EX-15

Solicitud de Número de Identidad de Extranjero (NIE) y Certificados (LO 4/2000 y RD 557/2011)

Espacios para sellos de registro

1) DATOS DEL EXTRANJERO/A

N.I.E. _____ N° PASAPORTE _____
 1º Apellido _____ 2º Apellido _____
 Nombre _____ Sexo (1) H M
 Fecha de nacimiento (2) ____ / ____ / ____ Lugar _____ País _____
 Nombre del padre _____ Nombre de la madre _____
 Nacionalidad _____ Estado civil (3) S C V D Sp
 Domicilio de residencia _____ N° _____ Piso _____
 Localidad _____ C.P. _____ Provincia _____
 Teléfono _____ E-mail _____
 Representante legal, en su caso. D/D* _____ PAS _____ DN/NIE _____ Título (4) _____

2) DATOS DEL PRESENTADOR DE LA SOLICITUD (5)

Nombre/Razón Social _____ PAS _____ DN/NIE _____
 Domicilio de residencia _____ N° _____ Piso _____
 Localidad _____ C.P. _____ Provincia _____
 Teléfono _____ E-mail _____
 Representante legal, en su caso. D/D* _____ PAS _____ DN/NIE _____ Título (6) _____

3) DOMICILIO A EFECTOS DE NOTIFICACIONES

Nombre/Razón Social _____ PAS _____ DN/NIE _____
 Domicilio de residencia _____ N° _____ Piso _____
 Localidad _____ C.P. _____ Provincia _____
 Teléfono móvil _____ E-mail _____

Solicito/Consiento que las comunicaciones y notificaciones se realicen por medios electrónicos(7)

4) DATOS RELATIVOS A LA SOLICITUD (7)**4.1. Tipo de documento (art. 206)**

NÚMERO DE IDENTIDAD DE EXTRANJERO (NIE)

CERTIFICADO

De residente

De no residente

4.2. Motivos

Por intereses económicos

Por intereses profesionales

Por intereses sociales

(Especificar) _____

4.3. Lugar de presentación

Oficina de Extranjería

Comisaría de Policía

Oficina Consular

4.4. Situación en España(8)

Estancia

Residencia

CONSIENTO la comprobación de mis datos de identidad a través de los Sistemas de Verificación de Datos de Identidad (en caso contrario, deberán aportarse los documentos correspondientes)

..... de de

FIRMA DEL SOLICITANTE (o representante legal, en su caso)

INSTRUCCIONES DE CUMPLIMENTACIÓN

RELLENAR EN MAYÚSCULAS CON BOLÍGRAFO NEGRO Y LETRA DE IMPRENTA O A MÁQUINA
SE PRESENTARÁ ORIGINAL Y COPIA DE ESTE IMPRESO

(1) Marque el cuadro que proceda. Hombre / Mujer

(2) Rellenar utilizando 2 dígitos para el día, 2 para el mes y 4 para el año, en este orden

(3) Marque el cuadro que proceda. Soltero / Casado / Viudo / Divorciado / Separado

(4) Indique el título en base al cual se ostenta la representación, por ejemplo: Padre/Madre del menor, Tutor.....

(5) Rellenar sólo en el caso de ser persona distinta del solicitante

(6) Conforme a la DA 4ª del RD 557/2011, están obligados a la notificación electrónica, aunque no hayan dado su consentimiento, las personas jurídicas y los colectivos de personas físicas que, por su capacidad económica o técnica, dedicación profesional u otros motivos acreditados, tengan garantizado el acceso y disponibilidad de los medios tecnológicos precisos. Si usted no está incluido en alguno de los colectivos mencionados, se le notificará por esta vía únicamente si marca la casilla de consentimiento. En ambos casos la notificación consistirá en la puesta a disposición del documento en la sede electrónica del Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas (<https://sede.mpt.gob.es>).

La notificación se realizará a la persona cuyos datos se indiquen en el apartado "domicilio a efectos de notificaciones" o, en su defecto, al solicitante. Para acceder al contenido del documento es necesario disponer de certificado electrónico asociado al DNI/NIE que figure en el apartado "domicilio a efectos de notificaciones".

Es conveniente además que rellene los campos "teléfono móvil" o "e-mail" para tener la posibilidad de enviarse un aviso (meramente informativo) cuando tenga una notificación pendiente.

(7) Marque el cuadro que corresponda

(8) Marcar sólo en el supuesto de hallarse en España y presentar la solicitud ante la Oficina de Extranjería o la Comisaría de Policía

La información específica sobre trámites a realizar y documentación que debe acompañarse a este impreso de solicitud para cada uno de los procedimientos contemplados en el mismo (HOJAS INFORMATIVAS), se encuentra disponible en cualquiera de las siguientes direcciones Web:

<http://extranjeros.empleo.gob.es/es/> Información sobre trámites y procedimientos – Hojas Informativas

<http://extranjeros.empleo.gob.es/es/InformacionInteres/InformacionProcedimientos/>

Según el art. 5.1 L. O. 15/1999, se informa que los datos que suministren los interesados necesarios para resolver su petición se incorporarán a un fichero cuyos destinatarios serán los órganos de la Administración General del Estado con competencias en extranjería, siendo responsables del mismo la Dirección General de Migraciones, la Dirección General de la Policía y las Delegaciones o Subdelegaciones del Gobierno. El interesado podrá ejercitar su derecho de acceso, rectificación, cancelación y oposición ante los organismos mencionados

Los modelos oficiales podrán ser reproducidos por cualquier medio de impresión.
Están disponibles, además de en las Unidades encargadas de su gestión, en la página de información de Internet del Ministerio de Empleo y Seguridad Social
<http://extranjeros.empleo.gob.es/es/>

IMPRESO GRATUITO. PROHIBIDA SU VENTA